

Sociālā palīdzība Latvijā

1. Ievads.....	2
2. Aktīva novecošana.....	5
3. Dzīves kvalitāte.....	6
4. Sociālās un pilsoniskās prasmes.	9
5. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības normatīvais regulējums Latvijā	9
6. Sociālie pakalpojumi, sociālā palīdzība, sociālie pabalsti	12
7. Sociālie pabalsti	14
8. No ienākumiem atkarīgie pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti 15	
Pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai	15
Dzīvokļa pabalsts.....	17
Atvieglojumi un palīdzība trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām) Latvijā	17
9. Pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti, kurus piešķir BEZ ģimenes (personas) ienākumu pārbaudes:	28
10. Pabalsti, kurus var saņemt Latvijas pašvaldībās.....	29
Sociāla rakstura pabalsti pamatvajadzību nodrošināšanai	30
Pabalsti, kas saistīti ar veselības aprūpi.....	30
Konkrētām klientu grupām paredzēti pabalsti.....	31
Pabalsti dažādu svētku un dienu atzīmēšanai	31
Dažādi pašvaldību noteikti pabalsti	31
11. Valsts sociālie pabalsti	32
Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts	32
Pabalsts invalīdam, kuram nepieciešama īpaša kopšana.....	34
Pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās.....	35
Valsts sociālais pabalsts ČAES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa ģimenei	35
Pabalsts par asistenta izmantošanu personām ar I grupas redzes invaliditāti	37

1. Ievads

ANO 1948. gadā pieņemtajā “Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas” 25. panta 1. punktā teikts: „Katram cilvēkam ir tiesības uz tādu dzīves līmeni, tostarp uzturu, apģērbu, mājokli, medicīnisko aprūpi un sociālajiem pakalpojumiem, kas nepieciešami viņa un viņa ģimenes veselībai un labklājībai.” Sociālās tiesības ir ļoti nozīmīgas, taču vienlaikus īpašas un atšķirīgas cilvēktiesības, jo šo tiesību īstenošana ir atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem – tā ir cieši saistīta ar katras valsts iespējām. Vienlaikus starptautiskās tiesības uzliek par pienākumu valstij apņemties maksimālajos pieejamo resursu ietvaros un ar atbilstošu līdzekļu palīdzību augošā tempā panākt pēc iespējas pilnīgu sociālo tiesību īstenošanu.

Kāpēc mūsdienu valstis tik ļoti rūpējās par sociālo jomu? Iemesli ir pavisam vienkārši: 1) dzimstības samazināšanās un 2) dzīves ilguma palielināšanās. No vienas puses šie apstākļi rada darba spēka trūkumu, no otras puses – disproporciju starp iedzīvotāju darbaspējīgā vecumā skaitu un pensionāru skaitu. Latvijā situāciju vēl vairāk pasliktina plašā darbaspējīgo emigrācija. Valstis šīs problēmas mēģina risināt: 1) paaugstinot pensionēšanās vecumu, kas pēc būtības ir pensionēšanos aizliedzošs līdzeklis, 2) pagarinot laiku, kurā pensionāri vēl spēj iesaistīties darba tirgū, kas pēc būtības ir strādāšanu stimulējošs līdzeklis. Eiropā arvien skaidrāks kļūst, ka mēģinājums darbaspēka trūkumu risināt, uzņemot imigrantus no trešajām valstīm, ir pilnībā izgāzies un šie imigranti nevis strādā, bet rada vēl tikai papildus slogu sociālās drošības sistēmām.

Latvijas Republikas Satversmes 109.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos, kā arī garantē indivīda tiesības uz veselības aprūpi un paredz cilvēka tiesības uz privāto dzīvi, attiecīgi datu neaizskaramību. Satversmes 111. pants nosaka, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Tiesības uz veselības aizsardzību ir atzīstamas par vienām no cilvēka pamattiesībām. Starptautiskie tiesību akti, noteic, ka ikvienam neatkarīgi no materiālā stāvokļa jābūt pieejamiem nepieciešamajiem veselības aprūpes pakalpojumiem, nepakļaujot savu ģimeni sociālajam un finansiālajam riskam. Sociālās tiesības parasti dibinās uz trim politikas pīlāriem:

1. sociālās drošības un nodokļu **programmas**, kas izstrādātas nodrošinātu ienākumu izveidošanas, kā arī ienākumu sadales un nabadzības mazināšanas nolūkā;
  - minimālie ienākumi,
  - pensijas,
  - bezdarba pabalsti,
  - maternitātes un ģimenes pabalsti.

2. sociālo **pakalpojumu tīkls:**

- veselības aprūpe,
- izglītība,
- pajumte,
- dzīves kvalitātes uzlabošanai.

3. **darba tīrgus** regulēšana:

- darba apstākļu kontrole,
- pasākumi, kas aktivizē indivīda iesaistīšanos ar nodarbinātību saistītajos jautājumos.

Cilvēki ne vienmēr zina savas sociālās tiesības. Informācija un izglītība ir pamats jebkuriem palīdzības un pabalstu pasākumiem, tādēļ izšķiroši, lai informācija par sociālajām tiesībām būtu viegli pieejama lietotājiem un potenciālajiem lietotājiem un lai tiktu ņemts vērā tiesību turētāju viedoklis. Cilvēkiem joprojām trūkst informācijas par savām tiesībām, tādēļ viņi var zaudēt pabalstus vai nesāņemt tos vispār, vai sāņemt tos ar novēlošanos, savukārt tiesību turētāji nepietiekami informē pakalpojumu sniedzējus par saviem uzskatiem.

Savu tiesību zināšana ir to pieprasīšanas priekšnoteikums. Tas nozīmē, ka senioriem jābūt pilnīgai informācijai par to, kādas tiesības ir pieejamas un kā tām var piekļūt. Šajā mācību materiālā mēs runāsim par sociālo tiesību pieprasīšanu, kas nav atkarīga tikai no indivīda juridiskā stāvokļa, bet arī no viņam pieejamās informācijas, līdzekļiem un spējām. Šeit ir nozīmīgi ne tikai finanšu līdzekļi, bet arī intelektuālās, sociālās un kultūras spējas. Lai gūtu pieeju sociālajām tiesībām, var būt nepieciešams mobilizēt arī lingvistiskās spējas, informāciju un zināšanas, ekonomiskos līdzekļus, sociālās iemaņas, psiholoģiskos un kultūras resursus, kā arī sociālos kontaktus (ieskaitot arī NVO).

Tā kā sabiedrībā resursi netiek sadalīti vienlīdzīgi, ir izšķiroši, kāda pieredze ir tiem cilvēkiem, kam trūkst viens vai vairāki no šiem resursiem. Formāla sociālo tiesību piešķiršana vēl negarantē, ka tiesības tiks vai var tikt īstenotas praksē. Pastāv daudzi šķēršļi, kas kavē sociālo tiesību īstenošanu. Tiesību pieejamība nav jāuzskata par pašu par sevi saprotamu, bieži sociālo tiesību pieejamība ir problemātiska. Šķēršļi pastāv visā sociālo tiesību ķēdē, tie nav specifiski tikai kādai vienai jomai. Sākot ar tiesību formu vai deklarāciju, turpinot ar procesiem, procedūrām un resursiem, kas piešķirti sociālo tiesību īstenošanai, un beidzot ar tiesību lietotāja vai potenciālā lietotāja situāciju, kad viņš mēģina tās īstenot.

Mūsu valstī ir daudz dažādas informācijas par sociālo jomu, tomēr trūkst elementārās informācijas par pieejamiem pakalpojumiem un pabalstiem senioriem. Jebkurā gadījumā ir vēl viena problēma – nesabalansēta informācija par dažādiem pakalpojumiem un pabalstiem. Cits aspekts sakarā ar informācijas

daudzumu un plūsmu ir tās fragmentācija dažādos administratīvajos līmeņos – nacionālajā, reģionālajā un vietējā.

Mēs esam centušies apkopot vienuviet informāciju par Latvijā pieejamo sociālo palīdzību un pakalpojumiem, kas tos var saņemt, pie kādiem nosacījumiem, kad un kur. Tomēr tas vēl ir tikai pirmais solis – nepieciešams šo informāciju padarīt vēl strukturētāku, vieglāk un pilnīgāk uztveramu. Mēs esam saskatījuši problēmu – informācijas iedzīvotājiem trūkumu, mēs piedāvājam risinājumu – informācijas apkopošanu, un mēs ceram, ka to paveiks valsts institūcijas, kurām tas ir pienākums.

Svarīgi atcerēties, ka joprojām labākais informācijas apmaiņas veids ir cilvēku kontakti. Tā kā ievainojamās grupas joprojām bieži nevar gūt pieeju informācijas un citām tehnoloģijām, jāuzsver, ka nepieciešama informācijas apmaiņa personu starpā.

Informācija jāuzlūko par divvirzienu plūsmu. Caurskatāmības pretstati ir informācijas trūkums un slepenība, tie ir sociālo tiesību patiesi ienaidnieki. Daudzās valsts politikas jomās dominē iedalījums iekšējai/ārējai lietošanai. Pakalpojumu saņēmēji tiek uzlūkoti ne tikai par nošķirtām personām “no ārpusēs”, bet arī par nediferencētu masu. Tās reizē ir sekas un cēlonis tam, ka tiek piešķirta zema prioritāte klientu, it īpaši senioru, apmierinātības īstenošanai, nodrošināšanai un kontrolei. Nepieciešams uzlabot informācijas daudzumu un plūsmu, sniedzamās informācijas kvalitāti, kā arī tās izplatīšanas kanālus.

Caurskatāmības un atklātības politika paredz, ka organizācijām jāizveido komunikācijas stratēģija. Turklāt šai stratēģijai jābūt daudzslāņainai un komplicētai (“vērsoties pie dažādām auditorijām” un izmantojot dažādus kanālus), tai jāparedz cilvēku atbildes iespēja. Lai īstenotu tiesības, daļa resursu un spēju jānodrošina pašam indivīdam, un nodrošinājuma saņemšanai nepieciešams izpildīt noteiktus priekšnosacījumus. Cilvēkam nevajadzētu liegt pieeju tiesībām resursu vai spēju trūkuma dēļ, vai arī tādēļ, ka tiesību prasīšanas apstākļi rada atstumšanu. Šajā aspektā par tiesību garantu kalpo cilvēka spēju stiprināšana un veidošana. Svarīgākie resursi ir - zināšanas par sociālajām tiesībām, to piešķiršanas kārtību un īstenošanu, spēja iesniegt pieteikumu, lai pieprasītu tiesības. Par visiem šiem jautājumiem mēs runāsim tālāk, kā arī sniegsim informāciju par pieejamiem resursiem un pakalpojumiem.

2. Aktīva novecošana

Pašlaik Eiropā tiek īstenota politika aktīvas novecošanas veicināšanai, jo dzīvesveidu uzskata par novecojošās Eiropas sabiedrības problēmu risinājumu. Aktīva novecošana ir veselības, līdzdalības un drošības iespēju optimizēšanas process, lai uzlabotu dzīves kvalitāti. Labas veselības saglabāšanas nolūkos senioriem ir jāpadara savs dzīvesveids aktīvāks. Iedzīvotāju novecošana ir arī sociālās labklājības un viņu finansiālās stabilitātes problēma. Aktīvas novecošanas politikas veicināšana var palīdzēt novērst starppaaudžu konfliktu, kas rodas no piedzīvotajām demogrāfiskajām pārmaiņām.

Pašreizējās demogrāfiskās tendences Latvijā liecina par sabiedrības novecošanos un iedzīvotāju skaita samazināšanos, īpaši darbaspējas vecumā, kā rezultātā samazinās darbaspējīgo iedzīvotāju īpatsvars un rodas jauni izaicinājumi ekonomiskās izaugsmes un ilgtspējīgas sociālās politikas nodrošināšanai. Lai mazinātu sabiedrības novecošanās radītos negatīvos aspektus, nepieciešams rast un pilnveidot Latvijas situācijai atbilstošus risinājumus ilgākam un labākam mūžam.

Aktīva novecošana:

- ļauj cilvēkiem apzināties savu potenciālu fiziskai, sociālai un garīgai labsajūtai,
- ļauj piedalīties sabiedrībā atbilstoši savām vajadzībām, vēlmēm un spējām,
- saņemt atbilstošu aizsardzību, drošību un rūpes, kad nepieciešams atbalsts.

Nemot vērā, ka aktīvās novecošanās situācijas uzlabošanai un iedzīvotāju mūža pagarināšanai nepieciešama politikas pilnveidošana vairākās saistītās jomās, aktīvās novecošanās stratēģijas izstrādē izvirzīti šādi rīcības virzieni:

1. Nodarbinātība - gados vecāku iedzīvotāju iekļaujošs darba tirgus.
2. Izglītība - izglītoti un kompetenti gados vecākie darbinieki atbilstoši mainīgajiem darba tirgus apstākļiem.
3. Veselība un aktīvs dzīvesveids - veselīgi un fiziski aktīvi gados vecākie iedzīvotāji, kas pēc iespējas ilgāk turpina aktīvu un neatkarīgu dzīvi.
4. Sociālā drošība - sociāli aizsargāti gados vecākie iedzīvotāji.

Gados vecāku iedzīvotāju aktīvu novecošanos ierobežo invaliditāte un hroniskās slimības (kardiovaskulārās, onkoloģiskās, muskuļu, skeleta un saistaudu slimības), kā arī neveselīgi uztura paradumi, mazkustīgs dzīvesveids un regulāru fizisko aktivitāšu trūkums. Vienlaikus pastāv būtiska nevienlīdzība attiecībā uz veselības stāvokli un ārstu apmeklējumu skaitu atkarībā no iedzīvotāju izglītības un ienākumu līmeņa.

Savukārt sociālās drošības jomā ekonomiskās krīzes ietekmē līdz 2012. gadam pirmspensijas vecuma iedzīvotāju nabadzības risks bija lielāks nekā

iedzīvotājiem vecumā 65 gadi un vairāk, ko lielā mērā ietekmēja pensijas saņemšana. Pēdējos gados šī tendence ir mainījusies, un 2013. un 2014. gadā augstākais nabadzības risks bija vecuma grupā 65 gadi un vairāk. Turklāt nākotnē Latvija var saskarties ar lielākiem pensiju pietiekamības izaicinājumiem, kā rezultātā pensijām var nebūt tik lielas ietekmes uz nabadzības riska mazināšanu. Turklāt jāņem vērā, ka Latvijas situācijā, neskatoties uz darba tirgus, veselības un izglītības rādītāju vidējo līmeni, pastāv būtiska nevienlīdzība attiecībā uz iedzīvotāju aktīvo novecošanos. Nodarbinātība, veselības stāvoklis, un līdzdalība pieaugušo izglītībā ievērojami atšķiras starp dažādām iedzīvotāju grupām, analizējot tās pēc dzimuma, izglītības līmeņa vai ģeogrāfiskajiem aspektiem.

Ņemot vērā aktīvās novecošanās situāciju ietekmējošo faktoru savstarpējo saistību, nepieciešams savstarpēji koordinēts risinājums situācijas uzlabošanai, kas vērsts uz pilnvērtīgu esošā darbaspēka potenciāla izmantošanu, vēršot uzmanību gan uz galvenajiem šķēršļiem un izaicinājumiem, gan iespējām situācijas uzlabošanai.

3. Dzīves kvalitāte

Dzīves kvalitāte ir subjektīvs jēdziens, kuru raksturo pats cilvēks, analizējot konkrētajā laikā savu fizisko, psiholoģisko, sociālo un garīgo labsajūtu, izdalot vairākus dzīves kvalitātei būtiskus aspektus:

1. fiziskos (sāpes, diskomforts, nogurums, miegs un tā kvalitāte u.c.);
2. psiholoģiskos (pozitīvas un negatīvas emocijas, spēja koncentrēties un veikt garīgu piepūli, pašcieņa, ķermeņa izskats u.c.);
3. neatkarības (spēja pārvietoties, veikt ikdienas aktivitātes, tiesības pieņemt lēmumus un tos realizēt u.c.);
4. sociālos (drošība, komunikācija, saikne ar sabiedrību, socializācija u.c.);
5. vides (drošības izjūta, piemērota fiziskā vide, veselības un sociālās aprūpes pieejamība un kvalitāte u.c.);
6. garīgos (personiskie uzskati, spēja baudīt mākslu u.c.);
7. materiālos (spēja nodrošināt mājokļa uzturēšanu, pārtikas, veselības, transporta u.c. ikdienas izdevumu segšanu).

Cilvēki parasti saista dzīves kvalitāti ar labklājību, labu dzīvi, veselību, laimi vai naudu. Ikvienam ir tiesības dzīvē sasniegt laimi, pašrealizāciju, neatkarību u.c. Visi šie jēdzieni ir saistīti ar dzīves kvalitāti, bet tie ir jāsaprot no indivīda subjektīvās uztveres. Laba dzīves kvalitāte nozīmē, ka dzīve ir patīkama un vērtīga. Dzīves kvalitāte ir balstīta uz ārējiem un iekšējiem elementiem.

Ārējos elementus nosaka sabiedrība, kurā cilvēki dzīvo. Modernās sabiedrības mēģina palielināt savu iedzīvotāju labklājību, izmantojot:

1. sociālos pakalpojumus,
2. veselības aprūpes programmas,

3. resursu atbalstu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem,
4. palielinātu pieejamību un iespējām invalīdiem,
5. cenšoties samazināt diskrimināciju,
6. palielinot visu sabiedrības locekļu iekļaušanu.

Iekšējie elementi izriet paši no sevis:

1. optimisms,
2. kontrole,
3. adaptācija u.c.

Cilvēkiem ar augstāku dzīves kvalitāti ir labāka attieksme pret izaicinājumiem un problēmām dzīvē. Viņi pozitīvāk uztver veselības vai cita veida problēmas. Viņi aktīvi piedalās sabiedriskajās aktivitātēs, kaimiņattiecībās un ģimenē. Dzīves kvalitāte ir mērķis, kas atspoguļo sabiedrības attīstības ilgtermiņa virzienu, kurā katrs indivīds mēģina dzīvot bagātu dzīvi, tās visplašākajā nozīmē. Sabiedrība iegūst vairāk no iedzīvotājiem ar augstu, nevis zemu dzīves kvalitāti. Turklāt zema dzīves kvalitāte mēdz nozīmēt lielākus izdevumus par sociālajiem un medicīnas pakalpojumiem.

Lai arī ir pieejams liels daudzums pētījumu un publikāciju par invalīdiem, atstumtiem vai atkarīgiem cilvēkiem, ļoti reti ir pētīts jautājums par senioriem vai pensionāriem, kas paši spēj vadīt savu dzīvi un kuru veselības problēmas parasti saistītas ar novecošanas procesu. Vairums šo cilvēku ir vecumā starp 65 un 80 gadiem vai vecāki. Mūsu uzdevums ir nodrošināt visplašāko sociālo tiesību realizācijas informāciju tieši šiem Latvijā dzīvojošajiem cilvēkiem.

Novecošanas process var būt izšķirošs jebkurai personai, jo tas ietver būtiskas izmaiņas. Šīs izmaiņas un kontroles zudums ir galvenie faktori, kas apdraud indivīda dzīves kvalitāti. Cilvēki tiem nav sagatavojušies to neprognozējamības dēļ. Izmaiņas darbā (pensionēšanās), ģimenē, sabiedrībā, ķermenī un veselības stāvoklī liek mainīt uztveri un dzīves struktūru. Visas psiholoģiskās, fiziskās un sociālās problēmas var novest pie dzīves kvalitātes pazemināšanās, ja persona nezina, kā tās pareizi risināt un kur rast atbalstu vienā vai otrā problēmu gadījumā. No otras puses, šis dzīves posms piedāvā izmantot jaunas iespējas, jo cilvēkiem ir vairāk laika, lai piedalītos sabiedriskās aktivitātēs. Senioriem ir bagātīga dzīves pieredze, kuru nedrīkst pazaudēt vai izšķiest nelietderīgi. Sabiedrība var gūt labumu no senioriem ar labu dzīves kvalitāti ne tikai tāpēc, ka viņi aktīvāk līdzdarbojas sabiedrībā, bet arī retāk izmantos sociālos un veselības aprūpes pakalpojumus.

Neviens nepiedzimst vecs. Ikvienam, kas sasniedzis vecumu, ir pagātne, dzīves pieredze. Novecošanas procesu var saprast kā normālu novecošanu (vidēja, standarta, normatīva novecošana), bet veiksmīgas novecošanas procesā nav novērojamas slimības, tādējādi tā ir mazāk izplatīta. Veiksmīgas novecošanas ideja ir balstīta uz attīstības parādībām. Seniori saskaras ar fiziskām, psiholoģiskām un sociālām pārmaiņām, kā rezultātā viņi biežāk saskaras ar

nekontrolējamām situācijām. Tas, kā mēs saskaramies ar šīm mainīgajām situācijām, palielinās vai samazinās mūsu dzīves kvalitātes subjektīvo uztveri. Situācijas pārvaldīšanai ir nepieciešami rīki, proti, primārā kontrole un sekundārā kontrole. Primārā kontrole ļauj mainīt un pielāgot vidi sev, bet sekundārā kontrole tiek izmantota, kad paši pielāgojamies videi. Jauni cilvēki vai pieaugušie visbiežāk lieto primāro kontroli, bet senioriem piemērotāka ir sekundārā kontrole.

Labs veselības stāvoklis saglabājas, ja cilvēkiem pastāvīgi ir mērķi dzīvē un viņi ir aktīvi sociālās grupas dalībnieki. Senioriem ir jā saglabā ģeneratīvo funkciju: no vienas puses, viņiem ir jā ražo un jā rada, un, no otras puses, viņiem ir jā veido saikne ar citiem cilvēkiem un jā jūtas atbildīgiem par tiem. Visu cilvēku dzīves ir savstarpēji saistītas. Tas nozīmē, ka kopīgu mērķu sasniegšanai ir jā strādā kopā un jā sadarbojas, izmantojot komunikāciju un sociālo solidaritāti. Sociālā līdzdalība attiecas ne tikai uz katra indivīda paša iniciatīvu, kas varētu būt saistīta ar individuālo dzīvesveidu, iekšējo motivāciju vai citu ārējo motivāciju. Sociālā līdzdalība ir saistīta arī ar vietu, kuru sabiedrība uztic saviem senioriem.

Pēdējos gados aktīvas novecošanas jēdziens ir cieši saistīts ar veselību un veselīgas novecošanas nozīmi. Šī pieeja ir vērsta uz plašu aktivitāšu loku, kas izceļ līdzdalību un senioru, kā pilntiesīgu pilsoņu, iesaistīšanu. Aktīvas novecošanas jēdziena būtība apvieno produktīvas novecošanas elementu un akcentu uz dzīves kvalitāti un garīgo labklājību, tādējādi aktīvas novecošanas stratēģija jā ievēro visu dzīvi, jo tā ir saistīta ar visu cilvēku, ne tikai senioru, novecošanu. Aktīvas novecošanas stratēģijas vīzija ir sabiedrība visām vecuma grupām, kurā ikvienam ir iespēja piedalīties un sniegt ieguldījumu, neatkarīgi no vecuma.

Pēc aiziešanas pensijā vai daļējas pensionēšanās laikā cilvēkiem būtu jā dod iespējas ieguldīt dažādos veidos (algots darbs, brīvprātīgais darbs, sabiedrisks darbs, ģimenes aktivitātes un brīvā laika pavadīšana) vai tādos aktivitāšu apkopojumos, kuros ir nepieciešama īpaša uzmanība veselīga dzīvesveida uztura aspektiem. Paaugstinot iedzīvotāju potenciālu un dzīves kvalitāti, var veidot iekļaujošu sabiedrību un sekmēt ekonomisko ilgtspēju.

Pētījumi liecina, ka sociālā integrācija ir ļoti svarīga mājās dzīvojošu, apgādājamo senioru labklājībai: sociālas aktivitātes un kontakti uzlabo viņu labklājību.

Sakarā ar izmaiņām ģimenes struktūrā, apgādājамie seniori visbiežāk dzīvo vieni. Apgādājамo senioru sociālo integrāciju veicinošie līdzekļi varētu samazināt depresijas rādītājus un aprūpes nepieciešamību. Uzturēšanās mājās var radīt negatīvas sekas, piemēram, izolāciju. Sociālas darbības, aktivitāte un aizņemtība, un citu cilvēku satikšana ir svarīgi noteikumi, lai saglabātu interesi par dzīvi, izvairītos no depresijas un paaugstinātu labklājību. Pašreizējā Eiropas sociālā politika attiecībā uz apgādājамiem senioriem cenšas atvieglot dzīvi mājās, galvenokārt sniedzot palīdzību elementārās ikdienas aktivitātēs. Mēs šajā

materiālā centīsimies sniegt informāciju senioriem par sociālām un pilsoniskām prasmēm, kā arī par to, kā attīstīt savas uzņēmēja prasmes.

4. Sociālās un pilsoniskās prasmes.

Sociālās prasmes attiecas uz personīgajām, starppersonu un starpkultūru kompetencēm un visām uzvedības formām, kuras sagatavo indivīdus efektīvai un lietišķai dalībai sabiedriskajā un darba dzīvē. Tās ir saistītas ar personīgo un sociālo labklājību. Svarīgi ir izprast uzvedības kodeksus un paražas dažādās vidēs, kurās darbojas indivīdi. Pilsoniskās prasmes, un it īpaši zināšanas par sociāliem un politiskiem jēdzieniem un struktūrām (demokrātija, tiesiskums, vienlīdzība, pilsoņu sociālās tiesības), sagatavo indivīdus aktīvai un demokrātiskai līdzdalībai.

Mūsdienu valstij ir jāspēj rūpēties par sociālo taisnīgumu, cilvēka cienīgiem dzīves apstākļiem un vispārējo labklājību, saglabājot pēc iespējas plašu darbības telpu radošai personības attīstībai. Sociālo tiesību īstenošana ir katras valsts ziņā un tā ir atkarīga no valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem, turklāt valstij ir plaša rīcības brīvība, lemjot par sociālo tiesību jautājumiem. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam, īstenojot sociālo un ekonomisko politiku, ir plašas pilnvaras.

Tomēr iepriekš minētais secinājums nenozīmē, ka personai nerodas tiesības, proti, tiesības prasīt, lai valsts piešķir tai nepieciešamo sociālo nodrošinājumu. Ja kādas sociālās tiesības ir iekļautas konstitūcijā, tad valsts no tām nevar atteikties. Šīm tiesībām vairs nav tikai deklaratīvs raksturs un tās kļūst par indivīda tiesībām, un viņš var prasīt no valsts to realizāciju, kā arī aizstāvēt šīs tiesības tiesā. Valsts un sabiedrības lielākā vērtība ir ne tikai vienkārši eksistējošs cilvēks, bet tāds cilvēks, kas dzīvo cilvēka cienīgu dzīvi. Demokrātiskas un tiesiskas valsts ilgtspējas garants ir cilvēks, kura ikdienas uzdevums nav tikai cīņa par personisko izdzīvošanu, bet arī spēja atvēlēt spēkus līdzdarbībai valsts lietu kārtošānā.

Uzņēmējspējas ir spējas pārvērst idejas darbībā. Tās ietver radošu pieeju, inovāciju un riska uzņemšanos, kā arī spēju plānot un vadīt projektus mērķu sasniegšanai. Indivīds apzinās sava darbu kontekstu un spēj izmantot radušās iespējas. Tas ir pamats specifiskāku prasmju un zināšanu iegūšanai, kas nepieciešamas tiem, kas veicina vai nodarbojas ar sociālo darbību vai komercdarbību. Šīm spējām būtu jāietver arī ētisko vērtību apzināšanos un vadības veicināšanu.

5. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības normatīvais regulējums Latvijā

Latvijas Republikas Satversme, nosaka, ka Latvija ir demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts, kas balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības. Satversmes preambulas funkcija

– ikvienam pilsonim atklāt, kādi ir valsts pamati, jēga un būtība. Pilsonim ir jāzina, kādā valstī viņš dzīvo, lai viņš varētu attiecīgi rīkoties. Sociāli atbildīgas valsts princips kopš 2014. gada ir iestrādāts Latvijas Republikas Satversmes ievadā un tas ietver valsts pienākumu veidot ilgtspējīgu un sabalansētu politiku sabiedrības labklājības nodrošināšanai, kas pārklāj četrus elementus:

- cilvēka cienīga dzīves līmeņa nodrošināšanu (vismaz minimālā līmenī);
- aizsardzības nodrošināšanu sociāla riska gadījumā;
- sociālā taisnīguma principu;
- cilvēka saistību ar sabiedrību (sociālo iekļaušanu).

Sociāli atbildīgas valsts mērķis ir sabiedrībā izlīdzināt būtiskākās sociālās atšķirības, katrai iedzīvotāju grupai nodrošināt atbilstošu dzīves standartu. Šī principa ietvaros valstij ir pienākums ar maksimāli pieejamiem resursiem un ar atbilstošu līdzekļu palīdzību augošā tempā panākt pēc iespējas pilnīgu sociālo tiesību īstenošanu. No iepriekš teiktā izriet valsts atbildība par cilvēka iespējām saņemt izglītību, strādāt cienīgu darbu, saņemt veselības aprūpi, veidot ģimeni, iekļauties sabiedrībā, radīt un baudīt kultūru – vārdu sakot, iespējām brīvi attīstīties un sasniegt sev svarīgus mērķus.

Likums «Par sociālo drošību» (05.10.1995.) nosaka:

- sociālās drošības sistēmas veidošanas un darbības principus,
- personu galvenās sociālās tiesības un pienākumus, to realizēšanas pamatnosacījumus,
- reglamentē sociālo pakalpojumu veidus, to skaitā sociālo un audzināšanas palīdzību, sekmējot sociālo taisnīgumu un sociālo drošību.

Likuma mērķis ir nodrošināt, lai sociālie pakalpojumi tiktu sniegti savlaicīgi un institūcijas, kas ir atbildīgas par pakalpojumu sniegšanu, būtu viegli pieejamas. Piemērojot šo likumu un veicot praktiskus pasākumus, sociālās tiesības jāīsteno pēc iespējas pilnīgāk. Sociālā drošība ir sociālās politikas jēdziens. Ar sociālo drošību saprot pasākumu kopumu (sistēmu), kas garantē sociālu aizsardzību pret sabiedrībā atzītiem sociālas grūtības izraisošiem apstākļiem - nabadzību, vecumu, invaliditāti, bezdarbu un citiem. Sociālā drošība parasti iekļauj trīs galvenās sistēmas:

1. sociālās apdrošināšanas sistēmas,
2. citas ienākumu uzturēšanas sistēmas (parasti valsts, pašvaldību vai privāto organizāciju finansētus pabalstus);
3. sociālos pakalpojumus.

Starptautiskajā praksē sociālās drošības elementiem ir dažādas izpausmes, tāpēc nevar apgalvot, ka sociālās drošības elementu klasifikācija ir stingri noteikta.

2002. gada 31. oktobrī pieņemts *«Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums»*. Kopš pieņemšanas likums grozīts 14 reizes.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma mērķis ir noteikt:

- sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanas un saņemšanas principus,
- to personu loku, kurām ir tiesības saņemt šos pakalpojumus un palīdzību,
- sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas un finansēšanas principus.

Likums definē sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības pamatjēdzienus.

Likums “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” (stājies spēkā 01.01.2002.) nosaka:

- kuras personas ir tiesīgas saņemt palīdzību dzīvojamo telpu jautājumu risināšanā,
- gadījumus, kad valsts vai pašvaldība ir tiesīga izīrēt dzīvojamo telpu kvalificētam speciālistam,
- kārtību, kādā tiek sniegta palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā.

Likuma “Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām” (stājies spēkā 16.07.1997.) mērķis ir noteikt sociālā dzīvokļa un sociālās dzīvojamās mājas tiesisko statusu, to veidošanas un finansēšanas principus, to personu loku, kuras ir tiesīgas īrēt sociālos dzīvokļus, kā arī kārtību, kādā pašvaldības sniedz sociālo palīdzību, izīrējot sociālos dzīvokļus.

«Ārstniecības likuma» (stājies spēkā 01.10.1997.) mērķis ir regulēt sabiedriskās attiecības ārstniecībā, lai nodrošinātu slimību vai traumu kvalificētu profilaksi un diagnostiku, kā arī kvalificētu pacienta ārstēšanu un rehabilitāciju. Likums nosaka, ka:

- veselība ir fiziska, garīga un sociāla labklājība, valsts un tautas pastāvēšanas un izdzīvošanas dabiskais pamats;
- veselības aprūpe ir veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju īstenots pasākumu komplekss, tajā skaitā telemedicīna un darbības ar zālēm un medicīniskajām ierīcēm, pacienta veselības nodrošināšanai, uzturēšanai un atjaunošanai;
- grūtnieces, bērna un personas ar prognozējamu invaliditāti veselības aprūpe ir prioritāra.

«Pacientu tiesību likuma» (01.03.2010.) mērķis ir veicināt labvēlīgas attiecības starp pacientu un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju, sekmējot pacienta aktīvu līdzdalību savas veselības aprūpē, kā arī nodrošināt viņam iespēju īstenot un aizstāvēt savas tiesības un intereses. Viena no cilvēka pamattiesībām ir tiesības uz dzīvību, kas ietver tiesības uz dzīvības saglabāšanu – tiesības uz veselību un veselīgu vidi. Šo tiesību subjekts ir valsts, kurai jānodrošina iedzīvotāju pamattiesību ievērošana. Viens no mehānismiem, kā tiek īstenota šīs pamattiesības ievērošana, ir, nosakot pacienta tiesības un pienākumus. Pacientu tiesību attīstība pēdējo gadu laikā notikusi ļoti strauji. Ir notikušas būtiskas

izmaiņas attīstībā - notikusi pāreja no aizbildnieciskās pieejas pret pacientu līdz arvien lielākai pacienta autonomijai.

Direktīva (2011/24/ES) „*Par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē*” jeb Pārrobežu Direktīva, kas pieņemta ar mērķi noteikt pacientu tiesības pārrobežu jeb tās dalībvalstu veselības aprūpē, kā arī atvieglot ne tikai pacientu tiesību realizēšanu dalībvalstīs, bet arī veselības aprūpes dalībnieku savstarpējo sadarbību. Pacientiem šī direktīva nodrošina ārstniecības izdevumu atlīdzību, vienotas receptes medikamentiem un medicīniskajām ierīcēm, nodarītā kaitējuma atlīdzību.

Veselības aprūpes finansēšanas likuma (pieņemts 14.12.2017.) mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu veselības aprūpes finansēšanu, kuras pamatā ir visas sabiedrības solidāra iesaiste atbildīgā nodokļu maksāšanā, lai veicinātu labai starptautiskai praksei atbilstošu veselības aprūpes finansējumu un tā efektīvu izlietojumu, tādējādi sekmējot veselības aprūpes pieejamību un sabiedrības veselības rādītāju uzlabošanu. Likums nosaka veselības aprūpes finansēšanas sistēmas vispārīgos principus un struktūru un regulē valsts obligātās veselības apdrošināšanas finansiālo un organizatorisko struktūru. Likumā noteikts, ka veselības aprūpes vispārējās valdības sektora [*Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 21. maija regulas (ES) Nr. 549/2013 par Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmu Eiropas Savienībā (Dokuments attiecas uz EEZ) A pielikuma 2.113. punkta izpratnē*] finansējums, sākot ar 2020. gadu, veido vismaz 4% no iekšzemes kopprodukta. Finansējums, sākot ar 2019. gadu, nedrīkst būt mazāks kā iepriekšējā gadā, izņemot to finansējumu, kas piešķirts uz noteiktu laiku specifiskam mērķim.

Ministru kabineta noteikumi Nr.1529 «Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība» (17.12.2013.) nosaka veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtību, to ārstniecības pakalpojumu veidus un apjomus, kuri tiek apmaksāti no valsts budžeta un pakalpojuma saņēmēja līdzekļiem, samaksas kārtību par minētajiem pakalpojumiem, kā arī kārtību, kādā veidojamas plānveida veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas pretendentu rindas.

Pamatojoties uz iepriekš minētajiem likumiem, mēs varam definēt senioriem būtiskākos sociālās jomas jēdzienus.

6. Sociālie pakalpojumi, sociālā palīdzība, sociālie pabalsti

Sociālie pakalpojumi - pasākumi, kurus nodrošina valsts vai pašvaldība naudas vai mantisko pabalstu vai citu pakalpojumu veidā, lai veicinātu personas sociālo tiesību pilnvērtīgu īstenošanu.

Sociālās aprūpes pakalpojumi - pasākumu kopums, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās.

Sociālā palīdzība - naudas vai mantiskais *pabalsts*, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai. Personai, kura saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības un kura nesaņem ne no viena cita pietiekamu palīdzību, ir tiesības uz personisku un materiālu palīdzību, kas atbilst tās vajadzībām, dod iespēju pašpalīdzībai un veicina tās iesaistīšanos sabiedrības dzīvē.

Pabalstiem jābūt viegli pieprasāmiem un administrējamiem, bet realitātē tā diemžēl notiek ne vienmēr. Piemēram, noteikumos bieži tiek izdarīti grozījumi, pastāv pārejas noteikumi, turklāt dažādos variantos, tādējādi valda sajukums, un dažkārt rodas kavēšanās, iesniedzot pieprasījumus, vai pieprasījumi vispār netiek iesniegti. Starp citām problēmām var minēt garas un bieži vien sarežģītas pieteikumu veidlapas, nepieciešamību iziet vairākas iestādes. Tiek atzīts, ka zināma sarežģītības pakāpe ir pieļaujama (kaut vai tāpēc, ka jāapmierina sarežģītas vajadzības). Tomēr šai sarežģītības pakāpei jābūt saskaņotai ar lietotāju vajadzībām. Cits potenciālais šķērslis sociālo tiesību pieejamībai – tiesību caurskatāmības trūkums – var rasties sarežģītības dēļ. Jo uzskatāmākas ir tiesības, jo lielākas izredzes, ka tās tiks īstenotas.

Latvijā sociālās palīdzības *politikas virsmērķis* ir uz solidaritātes principiem balstīta nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšana.

Mērķis – sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušām trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbaspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā. Atbilstoši Latvijā izveidotajai sociālās drošības sistēmai, sociālās palīdzības piešķiršanas jautājumi ir pašvaldības kompetencē.

Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktajam pašvaldībai, kuras teritorijā persona deklarējusi savu dzīvesvietu, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Turklāt atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likumā noteiktajam personai ir pienākums deklarēt dzīvesvietu 1 mēneša laikā, kopš tā pastāvīgi dzīvo jaunajā dzīvesvietā.

Sociālais dienests ir tā pašvaldības izveidotā iestāde, kas sniedz sociālo palīdzību, organizē un sniedz sociālos pakalpojumus pašvaldības iedzīvotājiem.

Sociālais darbs ir profesionāla darbība, lai palīdzētu personām, ģimenēm, personu grupām un sabiedrībai kopumā veicināt vai atjaunot savu spēju sociāli funkcionēt, kā arī radīt šai funkcionēšanai labvēlīgus apstākļus.

Likums nosaka šādus sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipus:

- klienta materiālo resursu – ienākumu un īpašumu – izvērtējums;
- pamatvajadzību – pārtika, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība – nodrošināšana;

- darbspējīgo personu līdzdarbība savas situācijas uzlabošanā.

Pašvaldības sociālais dienests:

- veic sociālo darbu,
- organizē un sniedz sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību,
- piesaista sociālo resursu sistēmas, lai risinātu sociālās problēmas, kas aktuālas konkrētiem indivīdiem, ģimenēm un sociālām grupām ar kopīgām interesēm vai dzīvojošām vienā teritoriālajā vienībā. Sociālo resursu sistēma - pašas personas resursu attīstība un atbalsta sistēmu iesaistīšana. Vienota sistēma, kas nodrošina atbalstu iedzīvotājiem sociālo problēmu mazināšanā.

Pašvaldības sociālā dienesta **pienākumi** saskaņā ar normatīvo regulējumu:

- nodrošināt klienta lietas satura izstrādi un aprakstīt sociālā gadījuma vadības procesu;
- nodrošināt klienta apkalpošanu vai vienošanos par atkārtotas tikšanās laiku un vietu;
- vadīt sociālā gadījuma procesu un dokumentēt to, izvērtēt situāciju un, ja nepieciešams, veikt pārbaudi klienta dzīvesvietā;
- nodrošināt sociālās situācijas izpēti uzsākšanu 10 darbdienu laikā kopš pirmreizējās informācijas saņemšanas, bet krīzes situācijās – nekavējoties;
- veikt sociālā gadījuma vadības procesa pirmreizēju novērtēšanu 6 mēnešus pēc sociālā gadījuma vadības procesa uzsākšanas un turpmāk atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi 12 mēnešos un noslēdzot sociālo gadījumu;
- ne retāk kā reizi 6 mēnešos atkārtoti novērtēt iepriekš minētos riskus;
- organizēt resursu tīkla apzināšanu un nepieciešamo resursu piesaisti sociālā gadījuma risināšanai;
- veidot sadarbības komandas, pieņemt sadarbības komandu izstrādātos sadarbības, pienākumu un savstarpējas saziņas noteikumus;
- ja nepieciešams, organizēt klienta nokļūšanu līdz sociālo vai citu pakalpojumu saņemšanas vietai un atpakaļ, ja klients nevar nokļūt ar sabiedrisko vai personisko transportu.

7. Sociālie pabalsti

Sociālā palīdzība ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai.

Likumā noteiktie **sociālās palīdzības pabalstu veidi**:

1. Pašvaldība no pamatbudžeta izmaksā pabalstu garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai (GMI) un dzīvokļa pabalstu. Dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos.

2. Pašvaldība, neizvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, var piešķirt ģimenei (personai) pabalstu krīzes situācijā.
3. Ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc pabalsta garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalsta, pašvaldība, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, ir tiesīga no pašvaldības pamatbudžeta izmaksāt arī citus pabalstus ģimenes (personas) pamatvajadzību apmierināšanai. Pabalstu veidu, apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šos pabalstus, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos.

Lai saņemtu sociālo palīdzību, personai jāvēršas savas pašvaldības sociālajā dienestā ar iesniegumu un jāaizpilda noteikta parauga iztikas līdzekļu deklarācija atbilstoši Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumos Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” noteiktajam. Ienākumi un īpašumi (kustamais un nekustamais īpašums) tiek novērtēti ģimenei vai personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī, vai atsevišķi dzīvojošai personai. Tas nozīmē, ka vispirms jānovērtē tas mājsaimniecības locekļu kopums, kam ir kopēji izdevumi par uzturu un kas mitinās vienā mājoklī. Iztikas līdzekļu deklarācijā jānorāda ziņas par ienākumiem un īpašumiem par visām personām mājsaimniecībā.

Ziņu patiesumu pašvaldības sociālais dienests pārbauda, izmantojot valsts un pašvaldības datu reģistros pieejamās ziņas, kā arī apsekojot ģimeni vai personu dzīvesvietā un apliecinot iegūtās ziņas apsekošanas aktā. Pašvaldības sociālā dienesta sociālajam darbiniekam pēc apstākļu izvērtēšanas, tai skaitā apsekošanas dzīvesvietā, jāsniedz personai palīdzība un atbalsts sociālo problēmu risināšanā. Turklāt klientam ir pienākums sniegt patiesas ziņas sociālās un materiālās situācijas izvērtēšanai un līdzdarboties savas sociālās situācijas uzlabošanā.

Ņemot vērā sociālās palīdzības mērķi (likuma 32.pants), pašvaldības sociālā dienesta uzdevums ir izvērtēt, vai ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona spēj apmierināt savas pamatvajadzības minimālā apmērā un vai ir pietiekami motivēta līdzdarboties.

Pašvaldība no sava budžeta izmaksā sekojošus sociālās palīdzības pabalstus:

8. No ienākumiem atkarīgie pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti

Pilns Jūsu pašvaldības sniegto sociālo pabalstu un sociālo pakalpojumu uzskatījums atrodams failos “Pabalsti un pakalpojumi novados 2018” un “Pabalsti un pakalpojumi pilsētās 2018”

Pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai

Pabalsts garantētā minimālā ienākumu (turpmāk – GMI) līmeņa nodrošināšanai, kas noteikts visās 119 pašvaldībās. To aprēķina un piešķir par trūcīgām (mēneša ienākumi mazāki par 128,06 eiro personai ģimenē) atzītām

ģimenēm (personām) par periodu, uz kuru noteikta atbilstība trūcīgas ģimenes (personas) statusam. GMI pabalstu aprēķina kā starpību starp Ministru kabineta (no 2018. gada 1. janvāra **53,00 eiro**) vai pašvaldības noteikto (**no 53,00 eiro līdz 128,06 eiro**) GMI līmeni katram ģimenes loceklim un trūcīgas ģimenes (personas) kopējiem ienākumiem.

Pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai aprēķina kā starpību starp Ministru kabineta vai pašvaldības noteikto GMI līmeni katram ģimenes loceklim un trūcīgas ģimenes (personas) kopējiem ienākumiem, izmantojot šādu formulu:

$$P = \text{GMI} \times n - I$$

P – pabalsta summa;

GMI – Ministru kabineta vai pašvaldības noteiktais garantētais minimālais ienākumu līmenis;

n – ģimenes locekļu skaits;

I – ģimenes (personas) vidējie mēneša ienākumi, kas novērtēti atbilstoši normatīvajiem aktiem par ģimenes (personas) atzīšanu par trūcīgu.

Lai mazinātu atšķirības pašvaldību starpā un pilnveidotu sociālo atbalstu, 2018. gadā noteikti precīzāki kritēriji trūcīgā statusa piešķiršanai attiecībā uz kustamo un nekustamo īpašumu, kas var piederēt personai, ja tā pretendē uz trūcīgā statusu. Iztikas līdzekļu deklarācija, kas jāaizpilda, vēršoties pašvaldības sociālajā dienestā pēc sociālās palīdzības, papildināta ar visiem MK noteikumos paredzētajiem ienākumu un mantas veidiem. Tas darīts, lai mazinātu risku, ka cilvēki, vēršoties sociālajā dienestā, nebūs izpratuši, kādas ziņas ir būtiskas ienākumu un materiālā stāvokļa izvērtēšanai.

Ģimene (persona) atzīstama par trūcīgu, ja:

- tās vidējie ienākumi katram ģimenes loceklim mēnesī pēdējo 3 mēnešu laikā **nepārsniedz 128,06 euro**,
- tai nepieder naudas līdzekļu uzkrājumi vai īpašums, izņemot MK noteikumu 19.punktā minēto: “19.1 Trūcīgas ģimenes (personas) statusu nepiešķir, ja persona vai kāds no ģimenes locekļiem 6 mēnešu periodā pirms šo noteikumu 3. punktā minētā iesnieguma iesniegšanas ir uzdāvinājis savu nekustamo īpašumu citai personai (MK 20.06.2017. noteikumu Nr. 356 redakcijā)”, tā nav noslēgusi uztura līgumu; tā nesaņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas sniegtos pakalpojumus vai tā neatrodas ieslodzījumā;

Pašvaldība saistošajos noteikumos var noteikt labvēlīgākus nosacījumus ģimenes (personas) atzīšanai par trūcīgu.

Dzīvokļa pabalsts

Dzīvokļa pabalstu pašvaldība piešķir par trūcīgām un/vai maznodrošinātām atzītām ģimenēm (personām). Tā apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos. Pabalsts noteikts visās 119 pašvaldībās. Pabalsts paredzēts:

- ģimes un komunālo maksājumu segšanai.
- kurināmā iegādei.
- citu ar dzīvokļa maksājumiem saistīto izdevumu segšanai.

Dzīvokļa pabalsts ir viens no pašvaldības obligāti izmaksājamiem sociālās palīdzības pabalstiem. Dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu, nosaka pašvaldība savos saistošajos noteikumos. Dzīvokļa pabalsts saturu iezīmē likums “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”.

Likumā noteikts, ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc GMI pabalsta un dzīvokļa pabalsta, pašvaldība, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, ir tiesīga no pašvaldības pamatbudžeta izmaksāt arī citus pabalstus (veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai, obligātajai izglītībai, u.c.) ģimenes (personas) pamatvajadzību apmierināšanai. Pabalstu veidus, apmēru un nosacījumus, tai skaitā ienākumu līmeņus to saņemšanai nosaka pašvaldība saistošajos noteikumos.

Atvieglojumi un palīdzība trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām) Latvijā

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA			
1.	Pabalsts garantētā minimālā ienākumu (GMI) līmeņa nodrošināšanai	Diferencēts	Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33.panta pirmā daļa un 36.panta pirmā un otrā daļa deleģē MK izdot noteikumus: MK 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”; MK 18.12.2012. noteikumi Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni”; MK 17.06.2009.noteikumi Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarību”. GMI pabalsts tiek aprēķināts kā starpība starp MK vai pašvaldības noteikto GMI līmeni katram ģimenes loceklim (valsts noteiktais no 01.01.2018. 53,00 eiro) un trūcīgas ģimenes (personas) (128,06 eiro) kopējiem ienākumiem.
2.	Maksa par sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem	Atbrīvotas	Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 8.panta ceturto un piekto daļu izdoto MK 27.05.2003. noteikumu Nr. 275 „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta” 4. punkts (trūcīga persona).

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
3.	Vienreizēja iemaksa par tehniskajiem palīglīdzekļiem	Atbrīvotas	Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13.panta 2. ⁴ daļu, 13. ¹ panta otro daļu un 25.panta otro un trešo daļu izdoti MK 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr. 1474 "Tehnisko palīglīdzekļu noteikumi" 23.punkts (trūcīga ģimene (persona)).
4.	Pārtikas preču komplekts, individuālo mācību piederumu komplekts, higiēnas un saimniecības preču komplekts, gatavās maltītes	Bez maksas	Saskaņā ar Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām (turpmāk – Fonds) 2014.–2020. gada plānošanas perioda vadības likuma 11.panta 1., 2., 3., 4., 5. un 6.punktu izdoti MK 25.11.2014. noteikumi Nr.727 „Darbības programmas "Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrūcīgākajām personām 2014.–2020.gada plānošanas periodā" īstenošanas noteikumi”. Atbilstoši minēto noteikumu 4.punktam, Fonda atbalstu ir tiesības saņemt: - trūcīgai ģimenei (personai); - ģimenei (personai), kura ir nonākusi krīzes situācijā ; - maznodrošinātai ģimenei (personai), kuras vidējie ienākumi mēnesī nepārsniedz 188 euro ¹ , ja pašvaldība noteikusi maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu līmeni virs 188 euro. Ja pašvaldība maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu līmeni noteikusi mazāku par 188 euro, tad Fonda atbalsta komplektus var saņemt visas maznodrošinātas ģimenes (personas). Vienlaikus minēto noteikumu 4.punktā minēti specifiski Fonda atbalsta nosacījumi, atkarībā no konkrētā komplekta veida (pārtikas preču komplekts bez personu vecuma ierobežojuma, 3 veidu pārtikas preču komplekti bērniem vecumā no 7 – 12 mēnešiem, 13 – 18 mēnešiem un 19 – 24 mēnešiem, 2 individuālo mācību piederumu komplekti bērniem vecumā no 5 – 10 gadiem un 11 – 16 gadiem, kā arī 5 veidu higiēnas un saimniecības preču komplekti bērniem vecumā līdz 17 gadiem, no 0 līdz 6 mēnešiem, 7 – 12 mēnešiem, 13 – 18 mēnešiem un 19 – 24 mēnešiem).
5.	Citi pabalsti ģimenes (personas) pamatvajadzību nodrošināšanai	Diferencēti	– Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 11.punkts, 32.pants un 35.panta trešā un ceturtā daļa; – Likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 4., 6. un 7.punkts. Atbilstoši katras pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktajam apmēram.
6.	Dzīvokļa pabalsts	Diferencēts	– Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 11.punkts, 5.panta pirmā daļa, 32.pants un 35.panta pirmā un piektā daļa; <i>35.panta pirmā daļa</i> – pašvaldība no pamatbudžeta izmaksā pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalstu.

¹ Spēkā no 2018. gada 1. aprīļa

Nr. p.k.	Atvieglējuma veids	Atvieglējuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			<p>35.panta piektā daļa – dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 3.panta piektā daļa, 14.panta setā daļa un 25.pants; – Likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 36.¹ pants; – Likuma „Par pašvaldībām” 7.panta pirmā daļa un 15.panta pirmās daļas 7. un 9.punkts. <p>Atbilstoši katras pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktajam dzīvokļa pabalsta apmērs, kā arī aprēķināšanas vai noteikšanas un piešķiršanas kritēriji ir atšķirīgi.</p>
TIESLIETU MINISTRIJA			
8.	Valsts nodevas par bāriņtiesas pakalpojumiem	Diferencēts	Bāriņtiesu likuma 79. pants nosaka valsts nodevu veidus, kādus iekasē bāriņtiesa, kā arī to apmērus. Pašvaldībām ir tiesības piemērot atvieglojumus valsts nodevām, tāpēc atvieglojumu apmēri par bāriņtiesu pakalpojumiem ir diferencēti. Tomēr likums nepasaka, ka atvieglojumus var piemērot tieši trūcīgām un/vai maznodrošinātām personām, tādējādi personu loks var būt atšķirīgs.
9.	Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ²	Bez maksas	Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā gan personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, gan cietušajam ir tiesības saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību (Kriminālprocesa likuma 80.panta trešā daļa, 81.panta pirmā daļa, 85.pants, 104.panta piektā daļa). Savukārt Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3.pants noteic, kadas personas un kādā gadījumā (t.sk. trūcīgas un maznodrošinātas) ir tiesīgas saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību civillietās, administratīvajās lietās, ārpustiesas juridisko palīdzību un pārrobežu strīdos. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība personām, kuras ieguvušas trūcīgas vai maznodrošinātās personas statusu tiek sniegta bez maksas.
10.	Zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības takse	Samazināta amata atlīdzības takse, piemērojot koeficientu 0,5.	Tiesu izpildītāju likuma 80.pants deleģē MK izdot noteikumus: MK 2012.gada 26. jūnija noteikumi Nr.451 „Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības taksēm” (11.punkts). Samazinātā takse attiecināma uz trūcīgām ģimenēm (personām).
11.	Zvērinātu notāru amata atlīdzības takse	Var tikt atbrīvotas (noteiktas kategorijas lietās)	Notariāta likuma 166.pants paredz Latvijas Zvērinātu notāru padomes kompetenci noteikt, kuras personas var tikt atbrīvotas no zvērināta notāra amata atlīdzības. Pamatojoties uz minēto Notariāta likuma normu, ar Latvijas Zvērinātu notāru padomes 2007.gada 2.novembra lēmumu apstiprināts iekšējais normatīvais akts „Kārtība, kādā fiziskās un juridiskās personas var atbrīvot no zvērināta notāra amata atlīdzības”. Kārtība pieejama saitē:

² Informācija par biežāk uzdotajiem jautājumiem, t.sk. par sociālo palīdzību <http://jpa.gov.lv/valsts-nodrosinata-juridiska-palidziba106>.

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			<p>http://latvijasnotars.lv/site/docs/2011/07/15/Atbr_no_amata_atl_k_artiba.pdf</p> <p>Kārtība paredz kritērijus, pamatojoties uz kuriem tā lemj par personas atbrīvošanu no amata atlīdzības.</p> <p>Kārtības 3.punkts paredz, ka personu, kas ieguvusi maznodrošinātas vai trūcīgas ģimenes (personas) statusu, no atlīdzības <u>var atbrīvot</u> gadījumos, kad viņai nepieciešama notariālā palīdzība dzīvokļa tiesību, darba tiesību, bērna tiesību vai valsts sociālo garantiju jautājumos, šī persona ir mantinieks mantojuma lietā un mantojamās mantas vērtība nepārsniedz valstī noteikto desmit minimālo darba algu apmēru, persona cietusi noziedzīgā nodarījumā, un viņai nepieciešama notariālā palīdzība vai arī ir iesaistīta juridiska rakstura strīdā un viņai nepieciešama notariālā palīdzība, lai noskaidrotu savas tiesības un pienākumus, risinot šādu strīdu, vai lai sagatavotu attiecīgus dokumentus.</p> <p>Papildus kārtība (5.punkts) noteic, ka Latvijas Zvērinātu notāru padome var atbrīvot no atlīdzības arī citos gadījumos, ja tiek konstatēta personas īpaša situācija, kuras dēļ atlīdzību nav iespējams samaksāt. Minētā kārtība nosaka zināmu procedūru, kas jāievēro, lai jautājums tiktu izskatīts un Latvijas Zvērinātu notāru Padome varētu pieņemt lēmumu atbilstoši Notariāta likuma 166. pantam.</p>
12.	Valsts nodeva par civilstāvokļa aktu reģistrāciju	Atbrīvotas	<p>Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 3. panta septītā daļa nosaka, ka valsts nodevas apmēru, maksāšanas kārtību un atvieglojumus par civilstāvokļa aktu reģistrāciju nosaka MK.</p> <p>Saskaņā ar MK 2013.gada 24.septembra noteikumiem nr. 906 „Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistrācijas valsts nodevu” valsts nodevu iekasē par – laulības reģistrāciju, civilstāvokļa akta reģistra ieraksta aktualizēšanu vai atjaunošanu, atkārtotu civilstāvokļa akta reģistrācijas apliecības izsniegšanu.</p> <p>Atbilstoši MK 2013.gada 24.septembra noteikumu Nr. 906 „Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistrācijas valsts nodevu ” 8.3.apakšpunktā noteiktajam trūcīgas ģimenes (personas) ir atbrīvotas no valsts nodevas par civilstāvokļa aktu reģistrāciju.</p> <p>Laulības reģistrāciju un civilstāvokļa akta reģistra ieraksta aktualizēšanu vai atjaunošanu veic pašvaldības dzimtsarakstu nodaļa. Pamatojoties uz civilstāvokļa aktu reģistra ierakstiem, pašvaldības dzimtsarakstu nodaļa, LR diplomātiskā un konsulārā pārstāvniecība ārvalstī vai Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departaments izsniedz atkārtotas civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecības (laulības noslēgšanas, dzimšanas un miršanas).</p>
13.	Tiesas izdevumi	Pilnīgi vai daļēji atbrīvo	<p>Civilprocesa likuma 43.panta 4.daļa nosaka, ka „tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos.”</p>

Nr. p.k.	Atvieglējuma veids	Atvieglējuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			<p>Lai izlemtu jautājumu par personas pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas, tiesnesim ir nepieciešams pārliecināties par apstākļiem, kas objektīvi liedz personai izpildīt likumā noteikto pienākumu samaksāt valsts nodevu par darbībām tiesā. Tas nozīmē, ka personai, lūdzot pilnībā vai daļēji atbrīvot no valsts nodevas samaksas, jāiesniedz pierādījumi par savu mantisko stāvokli, tostarp ienākumiem. Kā pierādījums var kalpot tajā skaitā, izziņa par atbilstību trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu.</p> <p>Tāpat, izvērtējot konkrētu situāciju, kā pierādījums personas mantiskajam stāvoklim var kalpot izziņas no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras; izziņa par personai piešķirto bezdarbnieka statusu; personas atrašanās ieslodzījuma vietā; personai piešķirtā invaliditāte un citi apstākļi, kas izvērtējami konkrētas lietas ietvaros.</p> <p>Savukārt Civilprocesa likuma 43.panta pirmās daļas 16.punkts noteic, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvota puse, kas lietā saņem valsts nodrošināto juridisko palīdzību, kas nozīmē, ka šajā gadījumā personai nekādi papildus pierādījumi par tās mantisko stāvokli tiesai nav jāsniedz.</p>
EKONOMIKAS MINISTRIJA			
14.	Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojums	Samazināta maksa	<p>Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā (spēkā no 22.06.2016.) - 1. panta otrās daļas otrais punkts nosaka aizsargātā lietotāja jēdzienu, tostarp trūcīgu vai maznodrošinātu ģimeni (personu) un 33.¹ pants paredz elektroenerģijas tirgošanu aizsargātajam lietotājam. Ministru kabineta noteikumi Nr. 459 “Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma sniegšanas, obligātā iepirkuma komponentes un sadales sistēmas pakalpojuma kompensēšanas kārtība” (grozījumi stājās spēkā 19.12.2017) – otrais un ceturtais punkts nosaka aizsargātajam lietotājam cenu par elektroenerģiju 0,0131+0,02448 eur/kWh, patērējot mēnesī ne vairāk kā 100 kWh, kā arī kompensē sadales tarifa un obligātā iepirkuma komponentu fiksētās daļas samazinājumu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vienfāzes pieslēgumā - 2,24 euro; 2) trīsfāžu pieslēgumā, izņemot, ja pieslēguma vietā uzstādītā ievadaizsardzības aparāta nominālās strāvas stiprums nepārsniedz 16 ampērus, samazinājumu aprēķina, pieslēguma vietā uzstādītā ievadaizsardzības aparāta nominālās strāvas apmēru, kas izteikts ampēros, reizinot ar 0,36 euro; 3) trīsfāžu pieslēgumā, ja pieslēguma vietā uzstādītā ievadaizsardzības aparāta nominālās strāvas stiprums nepārsniedz 16 ampērus - 5,79 euro. <p>Ministru kabineta noteikumi Nr. 483 “Kārtība, kādā finansē pieslēguma ierīkošanu aizsargātajam lietotājam” (stājās spēkā 30.08.2017) paredz finansēt elektroenerģijas pieslēguma izbūvi aizsargātajam lietotājam pilnā apmērā, ja pieslēguma kopējās izmaksas nepārsniedz 15 000 eur, pie šādiem nosacījumiem:</p>

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			<p>1) pieslēdzamais objekts ir aizsargātā lietotāja vienīgais mājoklis;</p> <p>2) aizsargātā lietotāja īpašumtiesības uz pieslēdzamo objektu ir nostiprinātas zemesgrāmatā;</p> <p>3) aizsargātais lietotājs pieslēdzamajā objektā ir deklarējis dzīvesvietu un faktiski tajā pastāvīgi dzīvo vismaz deviņus mēnešus gadā;</p> <p>4) pieslēdzamajam objektam iepriekš nav bijis pieslēguma pie tā sistēmas operatora elektrotīkla, kurš ierīko aizsargātā lietotāja pieslēgumu atbilstoši šajos noteikumos noteiktajai kārtībai;</p> <p>5) pieslēguma spriegums nepārsniegs 400 voltus, un ievada aizsardzības aparāta strāvas stiprums nepārsniegs 16 A;</p> <p>6) pieslēdzamais objekts ir nodots ekspluatācijā vismaz 10 gadus pirms šo noteikumu spēkā stāšanās un ir aizsargātā lietotāja īpašumā vismaz 10 gadus.</p>
15.	Pašvaldībai piederošās vai tās nomātās dzīvojamās telpas izīrēšana	Samazināta īres maksa	<p>Likuma “Par palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā” 14.pants. Personas, kuras ar dzīvojamo telpu nodrošināmas pirmām kārtām, tostarp maznodrošinātas ģimenes (personas) ar papildu nosacījumiem.</p> <p>Likuma “Par palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā” 15.pants. Pašvaldības dome savos saistošajos noteikumos var noteikt arī citas personu kategorijas.</p> <p>Likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 11.¹ pants: Attiecīgās pašvaldības dome var noteikt zemāku īres maksu, samazinot dzīvojamās telpas apsaimniekošanas izdevumus un neiekļaujot tajā peļņu.</p>
16.	Sociālā dzīvokļa izīrēšana	Samazināta īres maksa	<p>Likuma „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām” 5.pants: Sociālo dzīvokli ir tiesības īrēt personai (ģimenei), kura ir sociāli maznodrošināta (trūcīga) vai sociāli mazaizsargāta un uz kuru ir attiecināms kāds no likumā pantā ietvertajiem nosacījumiem.</p> <p>Likuma „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām” 12.pants: Sociālā dzīvokļa īres maksu nosaka attiecīgā pašvaldība. Tai jābūt zemākai par īres maksu, kas noteikta attiecīgās kategorijas pašvaldības dzīvokļiem. Pašvaldība var arī segt daļu no maksas par komunālajiem pakalpojumiem.</p>
17.	Palīdzība īrētās dzīvojamās telpas remontēšanai	Diferencēts	<p>Likuma “Par palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā” 27. pants nosaka pašvaldības tiesības sniegt palīdzību maznodrošinātām personām, remontējot viņu īrētās dzīvojamās telpas, ja šo telpu izīrētājs nav pašvaldība, vai remontējot šo personu īpašumā esošās dzīvojamās telpas. Pašvaldībai nav tiesības sniegt šāda veida palīdzību tām personām, kuras jau saņēmušas vienreizēju pabalstu dzīvojamās telpas vai dzīvojamās mājas remontam. Kārtību, kādā tiek sniegta minētā palīdzība, kā arī šīs palīdzības apmērus nosaka pašvaldības domes saistošie noteikumi.</p>
18.	Internets ar interaktīvo	Pakalpojums tiek piedāvāts	Lattecom piedāvājums bezmaksas ierīkošana, mājas WiFi, bezvadu interneta uzstādīšana, interaktīvā televīzija

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
	televīziju “Senioru komplekts”	ar 15% atlaidi no standarta cenas uz visu pakalpojuma lietošanas laiku	
FINANŠU MINISTRIJA			
19.	Nekustamā īpašuma nodoklis	Pašvaldība piešķir nodokļa atvieglojumu	Likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 5.panta 1. ¹ daļa. Pašvaldība piešķir nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu trūcīgām personām 90 % apmērā un maznodrošinātām ģimenēm (personām) līdz 90 % no aprēķinātās nekustamā īpašuma nodokļa summas. Pašvaldības saistošos noteikumus ir paredzēta nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtība, kā arī atvieglojuma apmērs maznodrošinātām personām.
IEKŠLIETU MINISTRIJA			
20.	Valsts nodeva par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra	Atbrīvotas	Iedzīvotāju reģistra likuma 17 ¹ .pantā ir noteikts deleģējums MK noteikt par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra maksājamās valsts nodevas apmēru, samaksas kārtību, atvieglojumus un atbrīvojumus, kā arī gadījumus, kādos valsts nodevu nemaksā. Saskaņā ar MK 2017.gada 29.augusta noteikumu Nr.505 “Noteikumi par valsts nodevu par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra” (turpmāk – noteikumi Nr.505): 2.3. apakšpunktu valsts nodeva par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra (papīra formā) par sevi, savu bērnu, kurš jaunāks par 18 gadiem, vai par aizbildnībā vai aizgādnībā esošu personu (par vienu personu), ja tā sagatavota pēc informācijas pieprasītāja norādītajiem kritērijiem (izņemot šo noteikumu 2.4. apakšpunktā minēto informāciju): 2.3.1. piecu darbdienu laikā – 5,00 euro; 2.3.2. vienas darbdienu laikā – 10,00 euro; 2.3.3. divu stundu laikā – 20,00 euro; 2.3.4. triju darbdienu laikā, ja tā sagatavota pēc informācijas pieprasītāja norādītajiem kritērijiem un parakstīta ar drošu elektronisko parakstu – 2,50 euro. Saskaņā ar noteikumu Nr.505 2.4. apakšpunktu valsts nodeva par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra par vienas personas dzīvesvietas adresi, ja persona pieprasa aktuālo informāciju par savu, sava bērna, kurš jaunāks par 18 gadiem, deklarēto, reģistrēto vai personas norādīto dzīvesvietu vai par aizbildnībā vai aizgādnībā esošās personas deklarēto, reģistrēto vai norādīto dzīvesvietu – 2,50 euro; Saskaņā ar noteikumu Nr.505 2.5. apakšpunktu valsts nodeva par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra par trešo personu (par vienu personu), ja informācija sagatavota pēc informācijas pieprasītāja norādītajiem kritērijiem (papīra formā): 2.5.1. piecu darbdienu laikā – 12,50 euro; 2.5.2. vienas darbdienu laikā – 25,00 euro; 2.5.3. divu stundu laikā – 35,00 euro; 2.5.4. triju darbdienu laikā, ja tā sagatavota pēc informācijas pieprasītāja norādītajiem

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			<p>kritērijiem un parakstīta ar drošu elektronisko parakstu – 10,00 euro.</p> <p>Noteikumu Nr.505 4.5.apakšpunktā noteikts, ka no valsts nodevas ir atbrīvotas personas, kuras pieprasa šo noteikumu 2.3., 2.4. un 2.5. apakšpunktā minēto informāciju un ir trūcīgas ģimenes loceklis vai atsevišķi dzīvojoša trūcīga ģimene (persona).</p>
21.	Valsts nodeva par naturalizācijas iesniegumu iesniegšanu	Samazināta maksa	<p>Pilsonības likuma 12.panta piektajā daļā ir noteikts deleģējums MK noteikt par naturalizācijas iesnieguma iesniegšanu maksājāmās valsts nodevas apmēru, samaksas kārtību un atvieglojumus.</p> <p>Saskaņā ar MK 2013.gada 17.septembra noteikumu Nr.849 „Noteikumi par valsts nodevu naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai” (turpmāk - noteikumi Nr.849) 2.punktu valsts nodeva par naturalizācijas iesnieguma iesniegšanu ir 28,46 euro.</p> <p>Noteikumu Nr.849 3.1. apakšpunktā ir noteikts, ka trūcīgu ģimeņu locekļiem vai atsevišķi dzīvojošām trūcīgām personām valsts nodeva ir 4,27 euro apmērā (starpība ir 24, 19 euro).</p>
22.	Valsts nodeva par atteikšanos no Latvijas pilsonības un Latvijas pilsonības atjaunošana	Samazināta maksa	<p>Pilsonības likuma 23.panta piektajā daļā un 25.panta septītajā daļā ir noteikts deleģējums MK noteikt par atteikšanos no Latvijas pilsonības un Latvijas pilsonības atjaunošanu maksājāmās valsts nodevas apmēru, samaksas kārtību un atvieglojumus.</p> <p>Saskaņā ar MK 2013.gada 24.septembra noteikumu Nr.1004 „Noteikumi par valsts nodevu par atteikšanos no Latvijas pilsonības un Latvija pilsonības atjaunošanu” (turpmāk – noteikumi Nr. 1004) 2. punktu valsts nodeva par atteikšanos no Latvijas pilsonības un Latvijas pilsonības atjaunošanu ir 21,34 euro.</p> <p>Noteikumu Nr. 1004 3. punktā ir noteikts, ka personai, kura saskaņā ar likumu ir atzīta par trūcīgu, piešķir valsts nodevas atvieglojumu, nosakot valsts nodevu 7,11 euro apmērā (starpība ir 14, 23 euro).</p>
23.	Valsts nodeva par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju	Atbrīvotas	<p>Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 14.² pantā ir noteikts deleģējums MK noteikt par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju maksājamo valsts nodevu, samaksas kārtību un atvieglojumus.</p> <p>Saskaņā ar MK 2009.gada 30.jūnija noteikumu Nr.720 „Noteikumi par valsts nodevas apmēru, samaksas kārtību un atvieglojumiem par izziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju” (turpmāk – noteikumi Nr.720) 2. punktu valsts nodeva par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju ir 4,27 euro.</p> <p>Noteikumu Nr.720 4.6. apakšpunktā ir noteikts, ka valsts nodevu nemaksā personas, kuras atzītas par trūcīgām Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.</p>
24.	Valsts nodeva par izziņas no Sodu	Atbrīvotas	<p>Sodu reģistra likuma 21.panta sestā daļa deleģē MK izdot noteikumus. MK 2014.gada 23.septembra noteikumi Nr.563 ”Noteikumi par ziņu sniegšanu un saņemšanu no Sodu reģistra,</p>

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
	reģistra sagatavošanu		<p>valsts nodevas apmēru un izziņas noformēšanas prasībām” (turpmāk – noteikumi Nr.563).</p> <p>Saskaņā ar noteikumu Nr.563 39.apakšpunktu valsts nodeva par izziņas no Sodu reģistra sagatavošanu ir 4, 27 euro.</p> <p>Noteikumu Nr.563 41.3.apakšpunkts nosaka, ka, uzrādot attiecīgu statusu apliecinājošu dokumentu, no valsts nodevas samaksas ir atbrīvota persona, kura normatīvajos aktos noteiktā kārtībā atzīta par trūcīgu.</p>
25.	Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtie maksas pakalpojumi	Samazināta maksa	<p>Likuma par budžetu un finanšu vadību 5.panta devītā daļa deleģē MK izdot noteikumus.</p> <p>MK 2013.gada 27.augusta noteikumi Nr.656 „Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegto maksas pakalpojumu cenrādis” (turpmāk – noteikumi Nr.656).</p> <p>Saskaņā ar noteikumu Nr. 656 2.pielikuma 1.punktu maksas pakalpojuma „Sodu reģistra izziņas tulkošana angļu vai krievu valodā (tulkojumu nodrošina attiecīgās valodas speciālists) <i>piecu darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšana</i>” cena ar PVN ir 5,01 euro un 2.punktu - <i>vienas darba dienas laikā pēc iesnieguma saņemšanas</i> cena ar PVN ir 10,02 euro.</p> <p>Savukārt, noteikumu Nr.656 2.pielikuma 1.piezīme nosaka, ka par trūcīgām atzītām personām maksas apmēru par pakalpojumu samazina par 50 procentiem, uzrādot attiecīgo statusu apliecinājoša dokumenta oriģinālu vai pieprasījumā norādot attiecīgā statusa apliecinājoša dokumenta reģistrācijas numuru, izdevēju un datumu, no kura stājās spēkā šis statuss.</p>
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA			
26.	Studējošiem stipendija	Priekšrocības; Minimālās mēneša stipendijas	<p>Saskaņā ar Augstskolu likuma 52.panta trešo daļu un Izglītības likuma 14.panta 23.punktu izdoto MK 24.08.2004. noteikumu Nr. 740. “Noteikumi par stipendijām” 11.punkts nosaka sekojošo: Ja diviem vai vairākiem studējošajiem, kuri pretendē uz šo noteikumu <u>4.punktā</u> minēto stipendiju, ir līdzvērtīgi sekmju un zinātniskās darbības rādītāji, augstākās izglītības iestādes stipendiju piešķiršanas komisija stipendiju vispirms piešķir:</p> <p>11.3. studējošajam, kura ģimenei, ar kuru viņam ir nedalīta saimniecība, uz stipendiju konkursa norises dienu piešķirts trūcīgs ģimenes statuss.</p> <p>Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam IzM valsts budžeta finansējumu augstākās izglītības programmās studējošiem plāno atbilstoši valsts finansēto studiju vietu skaitam, savukārt izglītības iestāde lemj par stipendiju piešķiršanu no augstākās izglītības iestādes stipendiju fonda atbilstoši stipendiju piešķiršanas nolikumam.</p> <p>Profesionālās izglītības iestādes stipendiju fondu izveido paredzot katram izglītojamajam ne mazāk kā 14,23 euro mēnesī, nodrošinot izglītojamo minimālo ikmēneša stipendiju 10 euro apmērā. Par vienreizēju un paaugstinātu stipendiju lemj iestāde</p>

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			saskaņā ar savu stipendiju piešķiršanas nolikumu un normatīvo regulējumu.
VESELĪBAS MINISTRIJA			
27.	Pacienta iemaksa	Atbrīvotas	MK 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 23.16.apakšpunktā noteikts, ka trūcīgās personas, kas par tādām atzītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ir atbrīvotas no pacienta iemaksas.
28.	Pacienta līdzmaksājums par vienā stacionēšanas reizē operāciju zālē veiktajām ķirurģiskajām operācijām	Atbrīvotas	Saskaņā ar MK 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 “Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 20.punktu trūcīgās personas nemaksā ārstniecības iestādei līdzmaksājumu par vienā stacionēšanas reizē operāciju zālē veiktajām ķirurģiskajām operācijām. Pacienta līdzmaksājumu ārstniecības iestādei par trūcīgo personu veic Nacionālais veselības dienests no veselības aprūpes budžeta līdzekļiem.
29.	Zāļu vai medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācija	Sedz pilnā apmērā	MK 2006.gada 31.oktobra noteikumu Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” 3. ¹ punkts nosaka, ka trūcīgām personām), zāļu vai medicīnisko ierīču izdevumus sedz pilnā apmērā no kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem ar atsevišķiem izņēmumiem. Nacionālais veselības dienests kompensē ne vairāk kā 14228,72 euro apmērā vienam pacientam 12 mēnešu periodā (100.punkts).
KULTŪRAS MINISTRIJA			
30.	Valsts nodeva par Latvijas Nacionālā arhīva sociāli tiesiskās izziņas sagatavošanu un izsniegšanu	Samazināts valsts nodevas apmērs par 50%	Saskaņā ar Arhīvu likuma 21.panta trešo daļu valsts nodevas apmēru un maksāšanas kārtību nosaka MK. MK 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.887 „Noteikumi par valsts nodevu par Latvijas Nacionālā arhīva sociāli tiesiskās izziņas sagatavošanu un izsniegšanu” (turpmāk – noteikumi Nr. 887) 4.punkts un 4.1.- 4.5. apakšpunkti nosaka valsts nodevas apmēru par arhīva izziņas sagatavošanu un izsniegšanu Arhīvu likumā noteiktajā termiņā (mēneša laikā no pieprasījuma saņemšanas dienas). Noteikumu Nr. 887 8. punkts un 8.1. apakšpunkts nosaka, ka Noteikumu Nr. 887 4.punktā un 4.1.-4.5. apakšpunktos norādīto valsts nodevas apmēru samazina par 50% personai, kas atbilst trūcīgas personas statusam, ja persona uzrāda attiecīgo statusu apliecināšu dokumentu vai pieprasījumam pievieno šāda dokumenta kopiju.
31.	Rundāles pils muzeja pamatekspozīciju, izstāžu un teritorijas apmeklējums	Katra mēneša pirmajā trešdienā noteikta 50 % atlaide	Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību 5.panta devīto daļu MK izdod noteikumus par valsts tiešās pārvaldes iestāžu sniegto maksas pakalpojumu cenrāžu apstiprināšanu. MK 2013.gada 1.oktobra noteikumu Nr.1031 „Rundāles pils muzeja publisko maksas pakalpojumu cenrādis” 4.punkts nosaka,

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
			ka cenrāža 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 1.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11., 1.12., 1.13., 1.14. un 1.18. apakšpunktā minētajiem pakalpojumiem (t.i., muzeja pamatekspozīciju, izstāžu un teritorijas apmeklējums) katra mēneša pirmajā trešdienā noteikta 50 % atlaide ģimenēm (personām), kurām piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss, uzrādot attiecīgu statusu apliecinājošu dokumentu.
32.	Latvijas valsts teātru izrāžu apmeklējums (Latvijas Nacionālais teātris, Dailes teātris, Jaunais Rīgas teātris, Latvijas Leļļu teātris, Valmieras drāmas teātris, Daugavpils teātris, Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris)	Samazināta biļešu cena ne mazāk par 10% no vidējās biļešu cenas	Saskaņā ar Kultūrpolitikas pamatnostādņu 2014. - 2020.gadam „Radošā Latvija” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014.gada 29.jūlija rīkojumu Nr.401) 5.1.nodaļas „Kultūras kapitāla saglabāšana un attīstība, sabiedrībai līdzdarbojoties kultūras procesos” 5.1.6.apakšnodaļas „Prioritātes rīcības virzienu ietvaros veicamie uzdevumi un aktivitātes” 1.rīcības virziena „Labvēlīgas vides veidošana kultūras mantojuma saglabāšanai un attīstībai, kā arī jaunu vērtību radīšanai” 1.2.uzdevuma „Nodrošināt atbalstu kultūras institūciju ilgtspējīgai darbībai” ietvaros noteikto 1.2.1.pasākumu „Atbalstīt valsts dibināto teātru un koncertorganizāciju darbību ar mērķi nodrošināt pakalpojumu daudzveidību un pieejamību” un 2.rīcības virziena „Kultūras institūciju un mediju iesaiste auditorijas paplašināšanā, veicinot sabiedrības ieinteresētību un līdzdalību kultūras procesos” 2.2.uzdevuma „Atbalstīt tradicionālus un inovatīvus pasākumus ar mērķi piesaistīt kultūras norisēm jaunas auditorijas” ietvaros noteikto pasākumu 2.2.5. „Kultūras institūcijās stiprināt esošo un veicināt jaunu kultūras pakalpojumu pieejamību bez jebkādas diskriminācijas, tostarp veicinot sociālo iekļautību personām ar funkcionāliem traucējumiem”, Kultūras ministrija līdzdarbības un finansējuma līgumos ar valsts dibinātajām koncertorganizācijām un teātriem nosaka pasākumu veikšanu, kas sekmē pakalpojumu pieejamību dažādām sabiedrības mērķgrupām (studentiem, pensionāriem, ģimenēm ar bērniem u.c. maznodrošinātu sociālo grupu pārstāvjiem).
33.	Latvijas Nacionālās operas un baleta un Latvijas valsts koncertorganizāciju izrāžu, koncertu un muzikālu pasākumu apmeklējums („Latvijas Koncerti”, Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, Liepājas Simfoniskais orķestris,	Samazināta biļešu cena ne mazāk par 10% no vidējās biļešu cenas	Saskaņā ar Kultūrpolitikas pamatnostādņu 2014. - 2020.gadam „Radošā Latvija” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014.gada 29.jūlija rīkojumu Nr.401) 5.1.nodaļas „Kultūras kapitāla saglabāšana un attīstība, sabiedrībai līdzdarbojoties kultūras procesos” 5.1.6.apakšnodaļas „Prioritātes rīcības virzienu ietvaros veicamie uzdevumi un aktivitātes” 1.rīcības virziena „Labvēlīgas vides veidošana kultūras mantojuma saglabāšanai un attīstībai, kā arī jaunu vērtību radīšanai” 1.2.uzdevuma „Nodrošināt atbalstu kultūras institūciju ilgtspējīgai darbībai” ietvaros noteikto 1.2.1.pasākumu „Atbalstīt valsts dibināto teātru un koncertorganizāciju darbību ar mērķi nodrošināt pakalpojumu daudzveidību un pieejamību” un 2.rīcības virziena „Kultūras institūciju un mediju iesaiste auditorijas paplašināšanā, veicinot sabiedrības ieinteresētību un līdzdalību kultūras procesos” 2.2.uzdevuma „Atbalstīt tradicionālus un inovatīvus pasākumus ar mērķi piesaistīt kultūras norisēm jaunas auditorijas” ietvaros noteikto pasākumu 2.2.5. „Kultūras institūcijās stiprināt esošo un veicināt jaunu kultūras pakalpojumu pieejamību bez jebkādas

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids	Atvieglojuma apmērs	Tiesību akti, būtība
	„Kremerata Baltica”, Valsts Akadēmiskais koris „Latvija”)		diskriminācijas, tostarp veicinot sociālo iekļautību personām ar funkcionāliem traucējumiem”, Kultūras ministrija līdzdarbības un finansējuma līgumos ar valsts dibinātajām koncertorganizācijām un teātriem nosaka pasākumu veikšanu, kas sekmē pakalpojumu pieejamību dažādām sabiedrības mērķgrupām (studentiem, pensionāriem, ģimenēm ar bērniem u.c. maznodrošinātu sociālo grupu pārstāvjiem).

9. Pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti, kurus piešķir BEZ ģimenes (personas) ienākumu pārbaudes:

- Kā izņēmums no sociālās palīdzības pamatprincipu viedokļa, likumā ir noteikts vienreizējs pabalsts krīzes situācijā, ko pašvaldība var piešķirt neizvērtējot ienākumus, ja persona nonākusi ārkārtas situācijā iepriekš neparedzamu apstākļu dēļ un nespēj nodrošināt savas un ģimenes locekļu pamatvajadzības.
- Citos ārējos tiesību aktos noteiktie pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti (sociālās garantijas bāreņiem, audžuģimenēm, atbalsts daudz bērnu ģimenēm).

Pašvaldību saistošajos noteikumos noteiktie *citi sociālās palīdzības pabalsti* ģimenes (personas) pamatvajadzību nodrošināšanai:

- ēdienam;
- apģērbam;
- veselības aprūpei;
- obligātajai izglītībai.

Vienreizējs *pabalsts krīzes situācijā*:

- stihiskas nelaimes gadījumā;
- pabalsts citos iepriekš neparedzamu apstākļu gadījumos.

Krīzes situācija - situācija, kurā ģimene (persona) katastrofas vai citu no ģimenes (personas) gribas neatkarīgu apstākļu dēļ pati saviem spēkiem nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības un tai ir nepieciešama psihosociāla vai materiāla palīdzība. Līdz 2017. gadam netika piedāvāts vienots skaidrojums, kas ir krīzes situācija, kaut arī sociālās palīdzības mērķī tiek runāts par materiālu atbalstu krīzes situācijā un pie sociālā dienesta pienākumiem un tiesībām minēts, ka jāsniedz personai psihosociāla un/vai materiāla palīdzība, lai sekmētu krīzes situācijas pārvarēšanu un veicinātu šīs personas iekļaušanos sabiedrībā. Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4.pants nosaka vairākus katastrofu veidus. Atbilstoši katastrofas cēloņiem izšķir:

1. dabas katastrofas:

- ģeofiziskās - zemestrīces, zemes nogrūvumi,

- hidroloģiskās - pali, plūdi, ledus sastrēgumi,
  - meteoroloģiskās - lietusgāzes, krusa, sniega sanesumi, vētras, viesuļi,
  - klimatoloģiskās - stiprs sals vai karstums, apledoījums, sausums, mežu un kūdras purvu ugunsgrēki,
  - bioloģiskās - epidēmijas, epizootijas, epifitotijas,
  - kosmiskās - meteorītu nokrišana, ģeomagnētiskās vētras.
2. cilvēku izraisītās jeb antropogēnās katastrofas:
- tehnogēnās katastrofas, kuras rodas ķīmisko, radioaktīvo un bioloģisko vielu noplūdes, ēkās un būvēs izcēlušos ugunsgrēku, sprādzienu, dambju un citu hidrotehnisko būvju pārrāvumu, elektrotīklu bojājumu, komunālo tīklu avāriju, ēku un būvju sabrukuma vai transporta avāriju rezultātā,
  - sabiedriskās nekārtības, terora akti un iekšējie nemieri.

Citi no personas gribas neatkarīgi apstākļi, piemēram:

- zādzība,
- smaga saslimšana,
- ceļu satiksmes negadījums,
- ilgstoša ārstēšanās utml.

Tāpat vērtējami gadījumi, kad viena paliek māte ar bērniem, kuru pametis vīrs (bērnu tēvs), kurš bijis ģimenes galvenais apgādnieks, un tādēļ zaudēti līdzekļi ģimenes pamatvajadzību nodrošināšanai, pensionāram nozagts naudas maks ar pensiju un tml.

10. Pabalsti, kurus var saņemt Latvijas pašvaldībās

Pabalsti, kas attiecināmi uz senioriem, un to veidi pašvaldībās (*datu avots: pašvaldību mājas lapas, pašvaldību saistošie noteikumi; laika periods 2017. gada novembris-decembris*).

119 pašvaldībās atrodams 41 pabalsta veids

Visās 119 pašvaldībās ir noteikti:

- Pabalsts garantētā minimālā ienākuma (GMI) līmeņa nodrošināšanai
- Dzīvokļa pabalsts
- Nekustamā īpašuma nodokļa atlaide par zemi un ēkām

112 (jeb 94%) pašvaldībās ir pabalsts ārkārtas (krīzes) situācijā (nav atrodami Cesvaines, Engures, Grobiņas, Gulbenes, Ikšķiles, Ilūkstes un Tērvetes novados)

83 (70%) pašvaldībās ir noteikti pabalsti dažādās jubilejās

81 (68%) pašvaldībā ir noteikti pabalsti apbedīšanai

80 (67%) pašvaldībās ir noteikti dažādi pabalsti ārstēšanās un medicīnas preču iegādes izdevumu apmaksai

Sociāla rakstura pabalsti pamatvajadzību nodrošināšanai

Pabalsts	Pašvaldību skaits
Pabalsts garantētā minimālā ienākuma (GMI) līmeņa nodrošināšanai	119
Dzīvokļa pabalsts	119
Pabalsts ārkārtas (krīzes) situācijā	112
Pabalsts apbedīšanai	81
Pabalsts braukšanai sabiedriskajā transportā	32
Pabalsts aprūpei	28
Pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai	26
Pabalsts aizbildnim	25
Pieaugušo ēdināšanas pabalsts (zupas virtuve)	18
Pabalsts aizgādnim	18
Pabalsts atsevišķas situācijas risināšanai	13
Pabalsts pārtikas iegādei	11
Pabalsts pirts izdevumu segšanai	8
Pabalsts ar dzīvokli saistīto izdevumu segšanai	8
Pabalsts mājokļa pielāgošanai personām, kuras pārvietojas ratiņkrēslā	7
Pirmās nepieciešamības preču pabalsts	4

Pabalsti, kas saistīti ar veselības aprūpi

Pabalsta veids	Pašvaldību skaits
Pabalsts ārstēšanās un medicīnas preču iegādes izdevumu apmaksai	80
Pabalsts veselības aprūpei	77
Pabalsts zobu ārstēšanas un zobu protezēšanas izdevumu apmaksai	40
Pabalsts briļļu vai kontaktlēcu iegādei	34

Pabalsts personai, kurai ir hroniska nieru mazspēja un ir nepieciešama regulāra hemodialīze	11
Pabalsts tuberkulozes slimniekiem	8
Pabalsts donoriem	8
Pabalsts ceļa izdevumu segšanai uz medicīnas iestādi	7
Pabalsts veselības uzlabošanai pensionāram	6
Pabalsts onkoloģisko saslimšanu ilgstošas ārstēšanās gadījumos	5

Konkrētām klientu grupām paredzēti pabalsti

Pabalsts	Pašvaldību skaits
Personām atbrīvotām no brīvības atņemšanas vietām	59
Pabalsts politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem	57
Pabalsts Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem	21
Pabalsts Afganistānas kara dalībniekiem	5

Pabalsti dažādu svētku un dienu atzīmēšanai

Pabalsts	Pašvaldību skaits
Pabalsts jubilejās (dzimšanas dienas, kāzu gadadienas)	83
Pabalsts Ziemassvētkos (arī paciņas)	27
Svētku pabalsts par godu kārtējai Latvijas Republikas proklamēšanas gadadienai	5
Pabalsts Jaungada svētkos	3
Pabalsts Starptautiskajā invalīdu un senioru dienā <i>Ogres novadā</i>	1

Dažādi pašvaldību noteikti pabalsti

Pabalsts	Pašvaldību skaits
Nekustamā īpašuma nodokļa atlaide par zemi un ēkām	119
Personu dokumenta atjaunošanai	22

Pabalsts ūdens patēriņa skaitītāju uzstādīšanai/nomaiņai <i>Jelgavas un Liepājas pilsētās</i>	2
Televīzijas abonēšanas maksas izdevumu segšanai <i>Daugavpils pilsētā</i>	1
Pabalsts degvielas iegādei speciāli pielāgotam vieglajam automobilim <i>Jūrmalas pilsētā</i>	1
Reemigrācijas pabalsts <i>Tukuma novadā</i>	1

11. Valsts sociālie pabalsti

Valsts sociālie pabalsti papildina sociālās apdrošināšanas sistēmu un sniedz materiālu atbalstu noteiktām iedzīvotāju grupām. Šie pabalsti paredzēti sociālā riska situācijām un gadījumiem, kad samazinās ienākumi:

- tādām personām, kuras nav sociāli apdrošinātas, vai kuru veiktās iemaksas nav pietiekamas valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu un pensiju saņemšanai;
- tādu papildus izdevumu rašanās gadījumos, kuros sociālās apdrošināšanas sistēma neparedz aizsardzību (piemēram, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, kas sniedz aizsardzību vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma gadījumā tām personām, kuras nav sociāli apdrošinātas, u.c.).

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu piešķir saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 13. pantu personai, kurai nav tiesību saņemt valsts pensiju (izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju invalīdam) vai apdrošināšanas atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību. Pabalstu piešķir:

- personām ar invaliditāti (tai skaitā personām ar invaliditāti kopš bērnības), kuras pārsniegušas 18 gadu vecumu un kurām nav tiesību uz valsts pensiju, izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju invalīdam. Šādos gadījumos pabalstu piešķir uz noteikto invaliditātes laiku;
- nenodarbinātiem cilvēkiem, kuri par 5 gadiem (68 gadi) pārsnieguši valstī noteikto pensionēšanās vecumu. Šādos gadījumos pabalstu piešķir uz mūžu.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir:

- vispārējā gadījumā - **64,03 eiro** mēnesī;
- valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts personām ar invaliditāti kopš bērnības (mēnesī):
  - I invaliditātes grupa – 138,72 eiro;
  - II invaliditātes grupa - 128,06 eiro;
  - III invaliditātes grupa – 106,72 eiro.

Pabalsta pieprasīšana - jāiesniedz Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļai adresēts iesniegums pabalsta piešķiršanai, izmantojot standarta

veidlapu (Iesniegums valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta piešķiršanai) vai brīvā formā uzrakstītu pieprasījumu. Visērtāk to izdarīt, aizpildot e-iesniegumu Vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā www.latvija.lv, bet var iesniegt:

- personīgi;
- nosūtot pa pastu;
- valsts un pašvaldību vienotajos klientu apkalpošanas centros, ar kuriem VSAA ir noslēgts līgums;
- elektroniski, parakstot iesniegumu ar drošu elektronisko parakstu, kas satur laika zīmogu.

Ar savu parakstu pabalsta pieprasītājs apliecina, ka iesniegumā sniegtā informācija ir patiesa. Pabalsta izmaksu pārtrauc:

- uz laiku, kamēr pabalsta saņēmējs, atrodas pilnā valsts apgādībā (valsts finansētu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā vai atrodas ieslodzījuma vietā);
- ja pabalsta saņēmējs izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī.

Šādos gadījumos pabalsta izmaksu izbeidz, pirms izbraukšanas izmaksājot pabalstu par nākamajiem 2 mēnešiem.

- ja pabalsta saņēmējs labprātīgi atsakās no turpmākās pabalsta saņemšanas;
- gadījumos, kad personai rodas tiesības saņemt valsts pensiju (izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju invalīdam) vai apdrošināšanas atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību;
- ja persona kļūst nodarbināta (ir darba ņēmējs vai pašnodarbinātais). Šādos gadījumos personai ir pienākums triju darbdienu laikā par uzsākšanu strādāt paziņot jebkurai VSAA nodaļai.

Pabalsts pieprasāms 6 mēnešu laikā no dienas, kad radušās tiesības uz pabalstu. Ja šis termiņš ir nokavēts, ikmēneša pabalstu izmaksā tikai par iepriekšējiem 6 mēnešiem, skaitot no valsts sociālā pabalsta pieprasīšanas dienas. Iesniegumu pabalsta piešķiršanai izskata mēneša laikā pēc tā saņemšanas un pieņem lēmumu par pabalsta piešķiršanu vai atteikumu piešķirt pabalstu. Pabalstu var saņemt savā dzīvesvietā, kā arī ieskaitīt pabalsta saņēmēja kredītiestādes vai pasta norēķinu sistēmas (PNS) kontā. Pabalsta piegāde dzīvesvietā ir noteikta par maksu, no 2018. gada 1. janvāra tā ir 2,39 euro.

Ja pabalsta saņēmējs ir miris, tad piešķirto, bet līdz nāves dienai nesaņemto pabalstu var saņemt pabalsta saņēmēja laulātais un visi pirmās un otrās pakāpes radnieki. Pieprasot piešķirto, bet pabalsta saņēmēja nāves dēļ nesaņemto pabalstu, jāiesniedz Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļai adresēts iesniegums, izmantojot standarta veidlapu (Iesniegums klienta nāves

gadījumā nesaņemtās pensijas/ pabalsta/ atlīdzības izmaksai) vai brīvā formā uzrakstītu pieprasījumu personīgi, nosūtot pa pastu, iesniedzot valsts un pašvaldību vienotajos klientu apkalpošanas centros, ar kuriem VSAA ir noslēgts līgums vai elektroniski, parakstot iesniegumu ar drošu elektronisko parakstu, kas satur laika zīmogu. Ar savu parakstu pabalsta pieprasītājs apliecina, ka iesniegumā sniegtā informācija ir patiesa.

No 2019. gada Latvijā ir plānots palielināt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas ir viens no galvenajiem valsts sociālo pabalstu veidiem. Valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu apmēru plānots palielināt par 30 eiro – no pašreizējiem 64,03 eiro līdz 94 eiro nākamgad. Turklāt, lai saglabātu pensijas vecuma cilvēku un personu ar invaliditāti pirktspēju, no 2020. gada plānots personai piešķirto valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu ik gadu 1. oktobrī indeksēt ar patēriņa cenu indeksu.

Pabalsts invalīdam, kuram nepieciešama īpaša kopšana

Invalīdi ar smagiem organisma sistēmu funkciju traucējumiem, kuri pārsnieguši 18 gadu vecumu un kuriem nepieciešama īpaša kopšana, saņem valsts sociālo pabalstu **213.43 eiro** mēnesī. Saņemot pabalstu, invalīdi var turpināt saņemt arī valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu vai pensiju (vecuma vai invaliditātes). Lai saņemtu šo pabalstu, ir nepieciešams Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību. Pieprasīt pabalstu var jebkurā VSAA nodaļā, iesniedzot rakstveida pieprasījumu pabalsta piešķiršanai. Iesniegums pabalsta piešķiršanai ir jāiesniedz ne vēlāk kā 6 mēnešu laikā no tiesību rašanās brīža (no dienas, kad VDEĀVK izsniegusi atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību). Pieprasot pabalstu vēlāk, to piešķir tikai par iepriekšējiem 6 mēnešiem pirms pabalsta pieprasīšanas dienas. Lēmumu par pabalsta piešķiršanu pieņem mēneša laikā pēc tam, kad VSAA nodaļa ir saņēmusi visus pabalsta piešķiršanai nepieciešamos dokumentus. Pabalstu invalīdam, kuram ir nepieciešama kopšana, var saņemt savā dzīvesvietā, kā arī ieskaitīt pabalsta saņēmēja kredītiestādes vai pasta norēķinu sistēmas (PNS) kontā. Ja pabalsta saņēmējs ir miris, tad piešķirto, bet līdz nāves dienai nesaņemto pabalstu var saņemt pabalsta saņēmēja laulātais un visi pirmās un otrās pakāpes radnieki. Pieprasot piešķirto, bet pabalsta saņēmēja nāves dēļ nesaņemto pabalstu, jāiesniedz Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļai adresēts iesniegums, izmantojot standarta veidlapu (Iesniegums klienta nāves gadījumā nesaņemtās pensijas/ pabalsta/ atlīdzības izmaksai) vai brīvā formā uzrakstītu pieprasījumu personīgi, nosūtot pa pastu, iesniedzot valsts un pašvaldību vienotajos klientu apkalpošanas centros, ar kuriem VSAA ir noslēgts līgums vai elektroniski, parakstot iesniegumu ar drošu elektronisko parakstu, kas satur laika zīmogu. Ar savu parakstu pabalsta pieprasītājs apliecina, ka iesniegumā sniegtā informācija ir patiesa.

Pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās

Pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai var saņemt cilvēks, kuram pašam vai kura bērnam ir noteikta invaliditāte un izsniegts atzinums par medicīnisko indikāciju noteikšanu šī pabalsta saņemšanai. Šī pabalsta apmērs ir **79,68 eiro** par katru pilnu 6 mēnešu periodu (**13,28 eiro mēnesī**). Pabalsta apmērs ir noteikts vienādā apmērā visiem invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās. Par šī pabalsta izlietojumu cilvēkiem nav jāatskaitās. Tiesības saņemt šo pabalstu ir no dienas, kad cilvēkam ir izsniegts Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (VDEĀK) atzinums. Ja šis atzinums cilvēkam nav izsniegts, nosakot invaliditāti, viņš var vērsties pie sava ārstējošā ārsta pēc nosūtījuma uz VDEĀK atzinuma saņemšanai. Pabalsta pieprasīšanai jāiesniedz iesniegums VSAA pabalsta piešķiršanai. Informāciju par invalīdiem, kuriem ir izsniegts atzinums par medicīnisko indikāciju noteikšanu speciāli pielāgota vieglā automobiļa iegādei un pabalsta saņemšanai Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisija VSAA iesniedz elektroniski. Ja pabalsta pieprasītājs ir aizbildnis, tad informāciju par aizbildnības nodibināšanu VSAA iesniedz bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par aizbildnības nodibināšanu. Iesniegums pabalsta piešķiršanai ir jāiesniedz ne vēlāk kā 6 mēnešu laikā no tiesību rašanās brīža. Pieprasot pabalstu vēlāk, to piešķir tikai par iepriekšējiem 6 mēnešiem pirms pabalsta pieprasīšanas dienas. Lēmumu par pabalsta piešķiršanu pieņem mēneša laikā pēc tam, kad VSAA nodaļa ir saņēmusi visus pabalsta piešķiršanai nepieciešamos dokumentus. Pabalstu izmaksā 2 reizes gadā par katru pilnu 6 mēnešu periodu, skaitot no dienas, kad izsniegts minētais atzinums. Savukārt pabalsta izmaksu izbeidz, kad beidzas termiņš, uz kādu noteikta invaliditāte. Ja pēdējo 6 mēnešu periods, par kuru izmaksājams pabalsts, sakarā ar invaliditātes termiņa izbeigšanos ir nepilns, pabalstu par šo periodu izmaksā pilnā apmērā kā par sešu mēnešu periodu. Pabalstu pārskaita uz pabalsta saņēmēja norādīto kontu kredītiestādē vai pasta norēķinu sistēmas (PNS) kontā vai pēc pabalsta saņēmēja pieprasījuma par maksu piegādā viņa dzīvesvietā.

Valsts sociālais pabalsts ČAES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa ģimenei

Tiesības saņemt valsts sociālo pabalstu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa ģimenei ir:

- Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam (ČAES invalīds), sākot ar invaliditātes noteikšanas dienu, ja invaliditāte ir saistīta ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu;
- mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka (ČAES dalībnieks) ģimenei, sākot ar ČAES dalībnieka nāves dienu, ja dalībnieka nāves cēlonis ir saistīts ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Par ČAES dalībnieka ģimenes locekļiem uzskatāmi viņa bērni, kas nav vecāki par 18 gadiem (līdz 24 gadiem, ja mācās vidējās vai augstākās mācību iestādes dienas nodaļā), kā arī laulātais, vecāki un mazbērni, ja viņi ir bijuši mirušā apgādībā. Pabalstu var saņemt tikai viens no ģimenes locekļiem. Pabalsta apmērs ir **100 eiro** mēnesī. Pabalsta piešķiršanas pamats ir iesniegums pabalsta piešķiršanai vienai no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļām:

- personīgi vai elektroniska dokumenta formā, atbilstoši normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu;
- nosūtot pa pastu;
- iesniedzot ar pilnvarotās personas starpniecību.

Pieprasot atlīdzību var izmantot veidlapu (Iesniegums valsts sociālā pabalsta (ČAES) avārijas seku likvidēšanas dalībniekam (ģimenei) piešķiršanai), vai iesniegt brīvā formā uzrakstītu pieprasījumu. Ar savu parakstu pabalsta pieprasītājs apliecina, ka iesniegumā sniegtā informācija ir patiesa. Valsts sociālais pabalsts pieprasāms 6 mēnešu laikā no tiesību rašanās dienas. Ja šis termiņš ir nokavēts, ikmēneša pabalstu izmaksā tikai par iepriekšējiem 6 mēnešiem, skaitot no valsts sociālā pabalsta pieprasīšanas dienas. Lēmumu par pabalsta piešķiršanu vai atteikumu piešķirt pabalstu, VSAA pieņem mēneša laikā pēc iesnieguma un pabalsta piešķiršanai nepieciešamās informācijas saņemšanas. Valsts sociālo pabalstu ČAES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa ģimenei var saņemt savā dzīvesvietā, kā arī ieskaitīt pabalsta saņēmēja kredītiestādes vai pasta norēķinu sistēmas (PNS) kontā. Pabalsta piegāde dzīvesvietā ir noteikta par maksu, no 2018. gada 1. janvāra tā ir 2,39 euro.

Pabalstu piešķir saskaņā ar likuma Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likums 11. pantu. Pabalsta apmēru un saņemšanas kārtību nosaka 2010. gada 30. novembra MK noteikumi Nr.1077 Noteikumi par valsts sociālo pabalstu Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem un mirušo Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku ģimenēm. Citi jautājumi, kas ir saistīti ar pabalsta saņemšanu, pabalsta pieprasīšanas termiņiem, pabalsta pieprasītāja pienākumiem, kā arī nosacījumiem pabalsta izmaksu pārtraukšanai un pabalsta aplikšanai ar nodokļiem, noteikti Valsts sociālo pabalstu likuma 17., 18., 19., 20., 22. pantos.

Informāciju par noteikto invaliditāti un darbspēju zaudējuma pakāpi Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija VSAA iesniedz elektroniski. Ja persona, kura saņem pabalstu, sasniedzot 18 gadu vecumu, turpina mācīties, Izglītības un zinātnes ministrija informāciju par personu, kura mācās vispārējās izglītības iestādē Latvijā, elektroniski iesniedz VSAA.

Pabalsts par asistenta izmantošanu personām ar I grupas redzes invaliditāti

Tiesības uz pabalstu ir personai ar I grupas redzes invaliditāti :

- kurai Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija (VDEĀVK) ir noteikusi I grupas redzes invaliditāti;
- kura nesaņem asistenta pakalpojumu pašvaldībā vai asistenta pakalpojumu Eiropas Savienības politiku instrumentu ietvaros;
- kura nesaņem valsts pabalstu invalīdam, kuram nepieciešama kopšana.

Personai ar I grupas redzes invaliditāti ir tiesības saņemt pabalstu par asistenta izmantošanu, pašai izvēloties konkrēto asistentu, bet personai nav jāatskaitās VSAA par asistenta sniegtajiem pakalpojumiem. Ja personai ar I grupas redzes invaliditāti VSAA ir piešķīrusi pabalstu asistenta izmantošanai par 10 stundām nedēļā, bet personai nepieciešami asistenta pakalpojumi vairāk nekā 10 stundas nedēļā - asistenta pakalpojumu personai ir tiesības pieprasīt un saņemt arī pašvaldībā daļā, kas pārsniedz 10 stundas nedēļā, bet kopā abās vietās ne vairāk kā 40 stundas nedēļā. Pabalstu piešķir ar dienu, kad pabalsta pieprasītājs ir iesniedzis iesniegumu VSAA nodaļā un to piešķir uz termiņu, uz kādu personai noteikta I grupas redzes invaliditāte. Pabalsta apmērs ir **17,07 eiro** nedēļā par 10 stundām nedēļā (vidēji mēnesī **68,28 eiro**).

Pabalsta piešķiršanas un izmaksas kārtību, kā arī pabalsta apmēru nosaka 10.11.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.698 “Noteikumi par pabalstu par asistenta izmantošanu personām ar I grupas redzes invaliditāti”.

Lai saņemtu pabalstu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļai jāiesniedz iesniegums, izmantojot standarta veidlapu (Iesniegums pabalsta piešķiršanai pirmās grupas redzes invalīdam asistenta izmantošanai). Ar savu parakstu pabalsta pieprasītājs apliecina, ka iesniegumā sniegtā informācija ir patiesa. Informāciju par personai noteikto I grupas redzes invaliditāti VSAA elektroniski saņem no VDEĀVK. Pabalsta izmaksu pārtrauc:

- uz laiku, kamēr pabalsta saņēmējs ievietots valsts, pašvaldības vai privātā ilgstošas sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas institūcijās;
- uz laiku, kamēr pabalsta saņēmējs ievietots ieslodzījuma vietā;
- uz laiku, kamēr pabalsta saņēmējs ievietots stacionārā ārstniecības iestādē stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai (ja pabalsta saņēmējs iestādē atradies nepārtraukti pilnu nedēļu, t.i., 7 dienas);
- ja pabalsta saņēmējs izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī;
- ja pabalsta saņēmējs labprātīgi atsakās no turpmākas pabalsta saņemšanas.